

บทที่ 4

บทบาททางการศึกษาของชัยคุดาอุดบินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์

4.1 ความหมายของบทบาท

บทบาท หมายถึง การกระทำทางการศึกษาที่ถูกกำหนดตามฐานะและสถานภาพของชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ที่จะต้องกระทำเป็นแนวทางการปฏิบัติในทางการศึกษา เช่น การเขียนตำราวิชาการและการสอนในมัสยิดอัล-หะรอม เป็นต้น

ชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ เป็นอุลามาคูที่ยิ่งใหญ่ท่านหนึ่งแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ท่านไม่เพียงแต่เป็นอุลามาคูที่ชำนาญในด้านสาขาวิชาฟิกฮ์อย่างเดียวแต่ท่านยังเป็นอุลามาคูที่มีความชำนาญในด้านอื่นๆ อีกด้วยเช่น อูศูลุดดีน หะดีษ ตะฮะอูฟ และวิชาหลักภาษาอาหรับซึ่งมีจำนวนน้อยนักในบรรดาอุลามาคูและนักเขียนตำราใน โลกมุสลิมที่มีความชำนาญในหลายสาขาวิชาเสมือนท่านส่วนมากจะมีความชำนาญในด้านใดด้านหนึ่งอย่างเช่น ฮัมซะฮ์อัล-ฟิรฎอนีย์ท่านมีความชำนาญในด้านตะฮะอูฟอับดุลเราะอูฟ อัล-ซิงเกิล มุหัมมัดอรัซซัด อัล-บันญารีย์มีความชำนาญในด้านฟิกฮ์ (Madya Abu Hasan bin Mohd. Sham, 1991:1) และท่านยังเป็นอุลามาคูท่านหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญมากในด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของท่านด้านการเขียนตำราและการสอนตำราในมัสยิดอัล-หะรอม

ชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์มีบทบาทที่สำคัญต่อชาวมุสลิมมุซันดาราคือสอนตำราในมัสยิดอัล-หะรอม เขียนตำราและแปลตำราและท่านยังได้ทำหน้าที่สอนตำราให้แก่บรรดาหุจญัจ¹ชาวมุสลิมที่เดินทางเพื่อไปประกอบพิธีหัจญ์ที่นครมักกะฮ์ ชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์มักจะใช้ส่วนมากกับการเขียน แปลตำราที่สำคัญๆ เพื่อประโยชน์ของชาวมุสลิมมากกว่า 100 เล่ม ท่านสามารถเขียนตำราเสร็จ 1-2 เล่มภายในระยะเวลา 1 ปีในทุกสาขาวิชาอย่างเช่น สาขาวิชาฟิกฮ์ อูศูลุดดีน อัลหะดีษ และประวัติศาสตร์ เป็นต้น (Faisol Haji Awang, et.al., 2009:677)

ชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เป็นอาจารย์ที่ยิ่งใหญ่ในมัสยิดอัล-หะรอม การปรากฏตัวของท่านที่นครมักกะฮ์ในฐานะอาจารย์เป็นที่ดึงดูดและประทับใจของนักศึกษาที่พูดภาษามลายูจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เดินทางไปศึกษาต่อที่นั่น ชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ (Engku Ibrahim Ismail, 1991:29)

¹ บรรดาผู้ที่มาประกอบพิธีหัจญ์ที่มักกะฮ์

4.2 บทบาทของชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์อัล-พะฎอนีย์ในด้านการเขียนตำรา

ชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ เป็นอุลามาคูที่ยิ่งใหญ่ท่านหนึ่งแห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ท่านเป็นอุลามาคูที่ชำนาญในด้านสาขาวิชาฟิกฮ์ อูศูลุดดีน หะดีษ ตะเศวูฟและวิชาหลักภาษาอาหรับ ท่านเป็นอุลามาคูท่านหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญมากในด้านการศึกษาโดยเฉพาะบทบาทของท่านด้านการสอนและการเขียนตำรา ท่านสามารถเขียนตำราได้ถึง ปีละ 2 เล่ม จนกระทั่งท่านเขียนตำราได้เป็นสิบๆชิ้น ทั้งที่เป็นตำราชิ้นเล็กและชิ้นใหญ่รวมถึง 101 เล่ม (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1987:25) ซึ่งในจำนวนนี้มีทั้งที่เป็นภาษามลายูยาวีและภาษาอาหรับอันประกอบด้วยสาขาวิชา ฟิกฮ์ อูศูลุดดีน หะดีษ ตะเศวูฟ ตารีกัต เอรอดอาซุการอัดอียะฮ์ การแพทย์ เป็นต้น ตำราของท่านได้รับการตีพิมพ์และนำมาใช้เป็นหนังสือแบบเรียนซึ่งเป็นตำราหลักในสถาบันศึกษาปอเนาะทั้งในและต่างประเทศนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เป็นนักเขียนที่มีผลงานมากมายและโดดเด่นแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะท่านมีส่วนในการผลิตผลงานทางวิชาการทางด้านศาสนา หลากหลายและได้กลายเป็นข้อมูลที่สำคัญยิ่งในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นรากฐานที่เป็นความจริง ในการพัฒนาอิสลามศึกษาในภูมิภาคปัตตานีและส่วนอื่นๆของคาบสมุทรมลายูด้วย เหตุผลดังกล่าวเหมาะสมหรือสมควรอย่างยิ่งที่ชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ได้รับยกย่อง เป็น “บิดาอิสลามศึกษาแห่งภูมิภาคปัตตานี” ในฐานะที่ท่านเป็นอุลามาคูผู้ยิ่งใหญ่ ในที่สุดชื่อของท่านได้รับการบันทึกในสารานุกรมอิสลาม (Encyclopedia of Islam) ว่าชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เป็นอุลามาคูปัตตานีเพียงท่านเดียวที่ได้รับการบันทึกชื่อในสารานุกรมอิสลาม (พีรยศ ราฮิมมูลา,2545:18)

ชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ได้เขียนตำราเล่มแรกในปีค.ศ.1789 คือ ตำรากิฟายะฮ์ อัล-มุหุดัจญ์(كفاية المحتاج)แต่ก่อนหน้านั้นท่านได้คัดลอกตำราสองเล่มด้วยกันได้แก่ ตำรามะตัน อัล-หิกัม(متن الحكم)ซึ่งแต่งโดยอัล-อัลลามะฮ์ อิบน์ รุสลาน อัล-คิมัสกีและตำราตัน บิหฺ(التنبيه) แต่งโดยชัยคุมุหัมหมัด บิน อิบรอฮีม บินอิบาด อัล-ชะอริย์ อัล-ซันดีชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ได้คัดลอกเมื่อปีค.ศ.1778 ตำรางานเขียนหรืองานแปลของชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ส่วนใหญ่แล้วท่านมักจะเขียนตามคำขอของคนกลุ่มใหญ่หรือเจาะจง สำหรับบุคคลที่ต้องการความกระจ่างในเรื่องนั้นๆโดยเฉพาะ ดังเช่นที่ท่านได้เขียนในตำราบุลุม อัล-มะรอมว่า

"ادفون كمدین درفدايت تتكل ادله ستغه درفدسودا راكويغ تباددافت كومپلاهي

اكن فينتأنت منتتوت ترجمه كن بيراف مسائل"

ความว่า “หลังจากนั้น เมื่อได้มีพี่น้องของฉันบางคนที่ยังไม่สามารถจะปฏิเสธ เขาได้ขอให้ฉันแปลในหลายเรื่องด้วยกัน” (ซัยคุดาอูด อัล-พะฎอนีย์, ม.ป.ป.:38)

ตำรา มุนษะฮฺ อัล-มุศ็อลลีก็้เช่นกัน ท่าน ได้เขียนตามคำขอของสุลต่านมลายูท่านหนึ่ง ถึงกระนั้นก็ตามท่านเขียนตำราด้วยความมุ่งมั่นเพื่อหวังความโปรดปรานของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยความตระหนักถึงภาระหน้าที่ในการเผยแพร่ศาสนาของอัลลอฮฺเพื่อสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยังขาดความรู้ (Mohammad Zaini Yahya et.al.,2001:7) โดยที่ท่านได้ยึดมั่นตามหะดีษของท่านนบี ﷺ :

((الدال على الخير كفاعله)) (أخرجه الترمذي , ١٩٨٧ : ٢٥٩٤)

ความว่า “ผู้ที่ได้ให้การชี้แนะในสิ่งที่ดีงามเปรียบเสมือนผู้ที่ได้กระทำด้วยตนเอง (บันทึกโดย al-Tirmidhiy: 2594)

ตำราซัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์เป็นผู้เขียน โดยภาพรวมแล้วจะเป็น 2 รูปแบบด้วยกัน คือ ตำราที่แปลจากภาษาอาหรับ เช่นอัล-บะฮฺญะฮฺ อัล-มรรดิยะฮฺ (البهجة المرضية) และตำราที่ท่านเขียนขึ้นเองโดยใช้ภาษามลายูอักษรยาวี เช่นฟุรูก อัล-มะสาอิล (فروع المسائل) ตำราของท่านจะแบ่งเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ตำราที่เขียนเป็นหนึ่งสาขาวิชาต่อ 1 เล่มหรือบทหนึ่งต่อ 1 เล่ม เช่นตำรา มุนษะฮฺ อัล-กุลลาบ (مناهج الطلاب) มุนษะฮฺ อัล-มุศ็อลลี (منية المصلي) และบุลฎุฆ อัล-มะรอม (بلوغ المرام) เป็นต้นและตำราที่รวมกันหลายสาขาวิชาด้วยกันในเล่มเดียวซึ่งจะมีทั้งวิชา อุกูลุดดีน ฟิกฮฺและตะเศาวูฟรวมกันในเล่มเดียวกัน เช่นสุลัม อัล-มุบตาดี (سلم المتبدي) (فروع المسائل) และฟุรูก อัล-มะสาอิล (الجواهر السنينة) และฟุรูก อัล-มะสาอิล (فروع المسائل) เป็นต้น (Mohammad Zaini Yahya et.al.,2001:8) ตำรางานเขียนของซัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ที่ได้รับการค้นพบมาแล้วนั้นมีจำนวน 66 เรื่อง จากหัวข้อเรื่องทั้งหมด 99 เรื่องหรือบางรายงานอ้างว่ามีถึง 101 หัวข้อเรื่อง (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1991 : 27) ตำรางานเขียนที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ของซัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์นั้นมีอยู่จำนวนมากโดยเฉพาะตำราที่เขียนด้วยอักษรยาวีแล้วยากที่จะเทียบท่านได้ ซึ่งตำราของท่านจะครอบคลุมสาขาวิชา อุกูลุดดีน ฟิกฮฺ ตะเศาวูฟ อัล-วัคคฺคืออัล-ศรัหฺบและ อัล-ศรัหฺบ² รวมทั้งเรื่องเล่าที่อยู่ในวรรณกรรม

²อัล-ศรัหฺบหมายถึง การส่งเสริมให้ทำความดี อัล-ศรัหฺบ หมายถึงการข่มขู่และตักเตือนไม่ให้ทำความชั่ว

ทางศาสนาเช่นเรื่องราวฉบับชูฟอะลยฮะลามกับพี่น้องของท่าน หนังสือสำคัญทางด้านตะชะวาฟ ประกอบด้วยมินฮาญ อัล-อาบิตินอันเป็นงานแปลจากตำรามินฮาญอัล-อาบิติน ของท่านอิหม่าม อัล-ฆะซาลี กันซุ อัล-มินันเป็นตำราที่นำมาขยายความหนังสือ ฮิกัมซึ่งเขียนโดยอะบูมัมดอัน อัล-มันฮัล อัล-ซอฟี(المنهل الصافي)เป็นตำราที่อธิบายวิชาตะชะวาฟส่วนในด้านอุศูลุดดีน นั้นก็มีอัล-คุร อัล-ชะมีน(الدر الثمين) วัลดุ อัล-ซาวาฮิร (ورد الزواهر) กัซฟ อัล-ฆุมมะฮฺ (كشف الغمة) ฎิยาฮฺ อัล-มูรีด (ضياء المرید)และอัล-บะฮฺญะฮฺ อัล-มัจญีฮะฮฺ(البهجة المرضية) นอกจากนั้นก็มีในสาขาวิชาฟิฮฺ ซึ่งถือว่าเป็นตำราของท่านที่มีจำนวนมากที่สุดซึ่งประกอบด้วย อีฎอฮฺ อัล-บาบ (إيضاح الباب)นะฮฺญ อัล-รอฆิบีน วาซุฆุล อัล-มุตตากิน(نهج الراغبين وسبل المتقين) อัล-ญะวาฮิร อัล-ชะนิยะฮฺ (الجواهر السنية)ซุลัม อัล-มุบตาดี(سلم المبتدي)และฟุรูก อัล-มะสาลิล(فروع المسائل) เป็นต้น (มุหัมมัด อุษมาน อัล-มุหัมมัดดี: 1985, 20-27)

ตำรางานเขียนของท่านบางเล่มที่ได้เผยแพร่เป็นตำราที่คัดด้วยลายมือและบางเล่มได้รับการตีพิมพ์ทั้งที่อียิปต์ ซาอุดีอาระเบีย สิงคโปร์ กัวลาลัมเปอร์ ปูเลาปีนัง ออสเตรเลียและที่ปัตตานีท่านเป็นอุลามาอูเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาและด้านการเผยแพร่ (Fatimah binti Ali,1991:3-4)

บทบาทของชัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ในด้านการศึกษสามารถดูจากจำนวนผู้เรียนที่มาจากตระกูลที่หลากหลาย บางท่านก็มาจากสามัญชนทั่วไปและบางท่านก็มาจากตระกูลที่อยู่ในวัง ลูกศิษย์ของท่านบางคนไม่เพียงแต่กลับไปสอนอย่างเดียวแต่ยังสามารถเขียนตำราด้วยตนเองเพื่อใช้ในการสอน ณ ที่บ้านของตนเองอีกด้วย(Fatimah binti Ali,1991:5)

เกือบทุกสถาบันศึกษาปอเนาะทั้งในประเทศและต่างประเทศเช่นในปัตตานีเองและรัฐกลันตันมักจะใช้ตำราของท่านเป็นหนังสือแบบเรียนและหนังสืออ้างอิงนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (มุนาดีฮฺ หะยีดาโอะ,2549:95)

จากคำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์มีบทบาทมากในด้านการเขียนตำราซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าทางวิชาการและได้รับการถ่ายทอดไปยังลูกหลานชาวมลายูทั่วพื้นแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งต่อไปนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายชื่อตำรางานเขียนของท่านที่สำคัญและแนะนำตำราแต่ละเล่มโดยสังเขปดังต่อไปนี้

1. บุนยะฮฺ อัล-ญุลลาบ ลี มูรีด มะอริพะฮฺ อัล-อะฮฺกาม อัล-เศาะวาบ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ بغية الطلاب لمريمعرفة الأحكام الصواب

เป็นตำราขยายความจากตำราสะบิล อัล-มุฮฺตะดีน ที่เขียนโดยชัยคุมุหัมมัด อะรฺฮัด อัล-บันญารีย์ ตำราเล่มนี้ชัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์เขียนโดยเริ่มจากบทนำที่ท่านเขียน

ปะปนกับอัล-หะดีษของท่านนบีที่เกี่ยวกับความรู้และชีวประวัติของอิหม่ามซาฟีอี ตำราเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์หลายครั้งในกรุงมักกะฮ์ อียิปต์และตุรกีโดยความพยายามอย่างสูงของชัยคุอะฮ์หมัด บิน มุหัมหมัดซัยนุ บิน มุสฏอฟา อัล-พะฎอนีย์ และหลังจากนั้นได้รับการดูแลจากญาติๆของท่านเอง อาทิเช่น ชัยคุอับดุลลอฮ์ ดาฆูด ชัยคุมุหัมหมัด ดาฆูด ชัยคุนุร ดาฆูดทั้งหมดจะลงท้ายด้วยอัล-พะฎอนีย์ ในระยะหลังๆมีการตีพิมพ์ปรากฏที่รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซียและสุราบายา ประเทศอินโดนีเซียโดยหลายๆสำนักพิมพ์ด้วยกัน (H.W.M. Shaghir Abdullah,1990 : 57-58)

ตำราเล่มนี้ชัยคุดาฆูด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เขียนโดยเริ่มจากบทนำท่านเขียนปะปนกับอัล-หะดีษของท่านนบีที่เกี่ยวกับความรู้และชีวประวัติของอิหม่ามซาฟีอี เป็นตำราทางวิชาการฟิกฮ์อิมบาอะฮ์เริ่มด้วยเรื่องความสะอาดและสิ่งที่เกี่ยวข้องเช่นการอาบน้ำละหมาด การชำระล้างนะญิสและ การตะฮัมมุมนั้นเป็นต้นและต่อด้วยเรื่องการละหมาดและสิ่งที่เกี่ยวข้องเช่นอะซานและการอิกอมะฮ์ การหันหน้าทางกิบลัตการเป็นอิมามนำการละหมาดการละหมาดญะมาอะฮ์ ละหมาดวันศุกร์และการละหมาดสุนัตเป็นต้น การละหมาดศพและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศพ การจ่ายชะกาตและสิ่งที่เกี่ยวข้อง การถือศีลอดและสิ่งที่เกี่ยวข้องและการประกอบพิธีหัจญ์และอุมเราะฮ์ชัยคุดาฆูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ไม่ได้ระบุปีที่เขียนตำราเล่มนี้เพียงท่านได้กล่าวตอนท้ายในตำราเล่มนี้ว่า “นี่แหละเสร็จสมบูรณ์ตำราบุษยะฮ์ อัล-ฆุลลาบที่ว่าด้วยเรื่องอิมบาอะฮ์” (ชัยคุดาฆูด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:236)

2. อัล-ศอยดฺ วา อัล-ชะบาอิหฺ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ الصيد والذبائح

เป็นตำราที่มีเนื้อหากว่าถึงการหุกมการเชือดสัตว์ การล่าสัตว์ป่า การกูรบานและการอะกีเกาะฮ์ นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงหุกมเกี่ยวกับสัตว์ที่ได้รับอนุมัติให้รับประทานได้(หะลาล) และรับประทานไม่ได้(หะรอม)และเรื่องอื่น ๆที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ชัยคุดาฆูด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เขียนตำราเล่มที่นครมักกะฮ์เขียนเสร็จเมื่อวันที่ 10 เดือน เสาะฟิรไม่ได้ระบุปีที่เขียน ตำราเล่มนี้ได้ตีพิมพ์ครั้งแรกที่โรงพิมพ์อัล-มัฎบะอะฮ์ อัล-มัศรียะฮ์ ณ นครมักกะฮ์และได้การตีพิมพ์หลายครั้งทั้งที่นครมักกะฮ์ อียิปต์และตุรกี (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia,2003:24)

3. อัล-บะฮฺญะฮ์ อัล-สะนียะฮ์ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ البهجة السنية หรืออีกชื่อหนึ่ง

ว่า ตะหฺสิล นัยลุ อัล-มะรอม ลี บะยาน มั่นชุมะฮ์อะกีเกาะฮ์ อัล-อะวาม تحصيل نيل المرام لبيان منظومة عقيدة العوام

ตำราเล่มนี้เป็นงานแปลและขยายความจากตำราบรมครูท่านหนึ่งของท่านชื่อว่า ชัยคุอะหุหมัด อัล-มัรชูฎีกี ซึ่งเดิมนั้นเป็นบันทึกข้อความของชัยคุชีฮาบ อัล-ดีน บิน ชัยคุมุหัมหมัดอะรุซัด อัล-บันญารีย์ ท่านเป็นหนึ่งในบรรดาลูกศิษย์ของท่าน ชัยคุชีฮาบ อัล-ดีน บิน ชัยคุ

มุหัมหมัดอะรุษัด อัล-บันญารีย์ได้บันทึกเป็นภาษาอาหรับเสร็จสิ้นเมื่อวันอังคารปี ฮ.ศ. 1258 และตั้งชื่อว่า อะกิดะฮฺ อัล-อะวาม(عقيدة العوام) ต่อมาชัยคุอะหุหมัด อัล-มัรชูกีก็ได้สั่งให้ชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ขยายความตำราข้างต้นรวมทั้งให้แปลเป็นภาษามลายูด้วย(H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 59) เนื้อหาของตำราเล่มนี้เป็นเรื่องราวที่ว่าด้วยวิชาเอกภาพที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่จำเป็นต่ออัลลอฮฺ 20 ประการ คุณลักษณะที่เป็นไปไม่ได้ และคุณลักษณะที่เป็นไปได้ของอัลลอฮฺ และต่อด้วยคุณลักษณะที่จำเป็นต่อเราะฮฺลูล 4 ประการ คุณลักษณะที่เป็นไปไม่ได้ และคุณลักษณะที่เป็นไปได้ของเราะฮฺลูล บรรดาเราะฮฺลูล 25 ท่าน คัมภีร์ที่อัลลอฮฺประทานแก่บรรดาเราะฮฺลูล จำนวน 4 เล่ม ชีวิตประวัติของท่านนบีมุหัมหมัด ﷺ การกำเนิด บิดามารดา การเสียชีวิต ภรรยาและลูกๆ ของท่านนบีมุหัมหมัด ﷺ ชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ได้ระบุเพียงแต่วันสิ้นสุดของการเขียนคือ วันเสาร์เวลาอัสรวันที่ 16 เดือน เสาะฟิรที่นครมักกะฮฺประเทศชะฮฺดุคิอาราเบีย (ชัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์, 1905:21)

4. กุยาอ อัล-มูริด ฟิยะ มะริฟะฮฺ กะลิมะฮฺ อัล-เตาฮีด ชื่อเป็นภาษาอาหรับ ضياء

المريد في معرفة كلمة التوحيد

ตำราเล่มนี้ไม่ได้ระบุปีที่เขียนทุกฉบับที่พิมพ์ไปแล้วนั้นก็ไม่ได้ระบุปีที่เขียนเช่นกันหากแต่ตั้งข้อสันนิฐานว่า ชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ได้เขียนตำราเล่มนี้เมื่อครั้งที่ท่านได้อยู่ที่สัมบัลรัฐกะลิมันตันตะวันตกประเทศอินโดนีเซีย เขียนที่ ตำหนักสุลต่านมุหัมหมัด สัยฟ อัล-ดิมซึ่งเป็นศิษย์ของท่านเองอาศัยอยู่ในหมู่บ้านปาเรคาติมเมืองสัมบัล(H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 60)

เนื้อหาตำราเล่มนี้เกี่ยวกับวิธีการรำลึกถึงอัลลอฮฺคือการกล่าวลาอิลาฮะฮฺอัลลิลลอฮฺ (لا إله إلا الله) ตามแนวทางชะฎอริยะฮฺ โดยแบ่งเป็นสี่บทด้วยกัน บทที่หนึ่งเกี่ยวกับความหมายของคำลาอิลาฮะฮฺอัลลิลลอฮฺ (لا إله إلا الله) บทที่สองเงื่อนไขของการกล่าวลาอิลาฮะฮฺอัลลิลลอฮฺ (لا إله إلا الله) บทที่สามมารยาทในการปฏิบัติในขณะที่กล่าวลาอิลาฮะฮฺอัลลิลลอฮฺ (لا إله إلا الله) บทที่สี่ความประเสริฐของการกล่าวลาอิลาฮะฮฺอัลลิลลอฮฺ (لا إله إلا الله) ส่วนตอนท้ายจะกล่าวชื่อและประโยชน์ของลาอิลาฮะฮฺอัลลิลลอฮฺ (لا إله إلا الله) สถานที่และเวลาห้ามกล่าวคำลาอิลาฮะฮฺอัลลิลลอฮฺ (لا إله إلا الله) อันได้แก่ขณะที่ถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ ขณะที่กำลังร่วมเพศ ตอนที่เคาะฎิบกำลังอ่านคุฎบะฮฺเป็นต้น (ชัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์, ม.ป.ป.:102)

5. ศิฟัต ควาอ ปูโละฮฺ ชื่อเป็นภาษามลายู صفة دوا فوله

ตำราเล่มนี้เป็นตำราเล่มนี้เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องที่ว่าด้วยวิชาอัล-กาลามตามแนวทางของอะห์ลอัล-สุนนะฮฺ ว่า อัล-ญะมาอะฮฺอิมม์โดยโรงพิมพ์สิงคโปร์เมื่อปีค.ศ.1894 (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia,2003:27)

และเป็นตำราเล่มแรกที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง ทั้งนี้เพราะในสมัยนั้นตำราต่างๆที่เขียนโดยซัยคุดาูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ได้รับการยอมรับในตลาดหนังสือที่นครมักกะฮฺ ดังนั้นในการพิมพ์ครั้งต่อๆมาได้มีการแนบชื่อซัยคุดาูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์กับตำราสี่พิต คูวอปูโลฮฺไปด้วย แต่ซัยคุอะหุหมัด บิน มุหัมหมัดซัยนุ บินมุสฏอฟา อัล-พะฎอนีย์ไม่ยอมรับว่าเป็นตำราที่เขียนโดยซัยคุดาูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์เพราะภาษาที่ใช้ในตำราเล่มนี้ไม่ใช่ภาษาของซัยคุดาูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ยิ่งกว่านั้นมีความรู้สึกสับสนกับเนื้อหาสาระที่ปรากฏในตำราเล่มนี้คือคุณลักษณะที่ฮารุส³สำหรับอัลลอฮฺ สี่ประการ ซึ่งแท้จริงแล้วสิ่งที่ฮารุสสำหรับอัลลอฮฺนั้นมีอยู่หนึ่งเดียวคือการสร้างมูมกิน⁴หรือละทิ้งการสร้างมูมกิน ตำราเล่มนี้เขียนเสร็จสิ้นเมื่อวันที่20 เดือนเชาวาลโดยไม่ได้ระบุปีแต่อย่างไร (H.W.M. Shaghir Abdullah,1990:60)

6. บิดายะฮฺ อัล-ฮิดายะฮฺ بداية الهداية

ตำราเล่มนี้เป็นตำราแปลของอิหม่ามอัล-ฆะมาะฮฺอิมม์ซึ่งแปลเป็นภาษามลายูต้นฉบับได้เก็บไว้ที่ห้องสมุดอัล-วะฎอนียะฮฺประเทศมาเลเซีย(Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia,2003:17) ะฮฺยวันมุหัมหมัด เสาะฆิรฺ บินอับดุลลอฮฺได้กล่าวว่า ท่านเองมีตำราที่เป็นงานเขียนของซัยคุดาูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ที่คัดลอกมาจากตำราของอิหม่ามอัล-ฆะมาะฮฺอิมม์ที่เป็นต้นฉบับได้มีการยกย่องอิหม่ามอัล-ฆะมาะฮฺอิมม์อันเนื่องถือ ส่วนที่ริมตำราดังกล่าวได้เขียนวันที่อิหม่ามอัล-ฆะมาะฮฺอิมม์เสียชีวิตและในหน้าสุดท้ายซัยคุดาูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ได้กล่าวไว้ว่าการคัดลอกนี้เสร็จสิ้นเมื่อวันพฤหัสบดีที่14 ชะบานปี ฮ.ศ.1253 ในเวลาฮฺรฺ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 60)

7. วะศอยา อัล-อับรอรฺ วา มะวาอิซ อัล-อักษารฺชื่อเป็นภาษาอาหรับ وصايا الأبرار وموعظ الأختيار

เป็นตำราที่เจาะลึกในเรื่องของตะเซาฟุฟซึ่งแปลมาจากตำราของซัยคุมุหัมหมัด บินอุมร์ อัล-ฆอมารียฺ อัล-วาสิฏียฺ (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia, 2003:26)

8. มันฮัล อัล-ศอฟียฺ ฟียฺ บะยานียฺ รอมซุ อะอฺลียฺ อัล-ซุฟียฺ ชื่อเต็มเป็นภาษาอาหรับ منهل الصافي في بيان رمز أهلي الصوفي

³ หมายถึงคุณลักษณะที่เป็นไปได้สำหรับอัลลอฮฺ

⁴ หมายถึงสิ่งที่ถูกสร้าง

เป็นตำราเล่มเล็กที่ว่าด้วยเรื่องตะเซาฟูฟได้มีการค้นพบเป็นงานคัดลอกฉบับหนึ่งซึ่งคัดลอกโดยซัยคุมูหัมหมัดซัยนุ บิน มุสฏอฟา อัล-พะฎอนีย์ในปีฮิจเราะฮ์ 1276 ส่วนอีกฉบับหนึ่งคัดลอกโดยวันอุมร์ บิน วันอะหุหมัด อัล-ญัมญูวีย์ไม่ได้ระบุปีที่เขียน หนังสือเล่มนี้ได้รับการพิมพ์ครั้งล่าสุดที่โกตาบารู รัฐกลันตัน (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 62)

9. บิชาเราะฮ์ อัล-อิควาน بشارة الإخوان

ตำราเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์ควบคู่กับตำรา ญุมอฺ อัล-พะวาอิดไม่ได้กล่าวถึงปีที่พิมพ์ ะหะยวันมุหัมหมัดเศาะฆิรได้อ้างว่า เมื่อเดือนเมษายน ปีค.ศ. 1989 ท่านได้ค้นพบตำราเล่มนี้เป็นต้นฉบับที่เขียนโดยซัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์แต่มีเนื้อหาที่แตกต่างกับฉบับที่เคยพิมพ์ก่อนหน้านี้ สิ่งที่ได้เขียนเพิ่มเติมคือ สาเหตุที่นำไปสู่การเสียชีวิตในอิมาน มีการชี้แจงว่าตำราเล่มนี้ได้แปลมาจากตำราอาจารย์ของท่านเองคือ อัล-อัลลามะฮ์ อัล-อาริฟ บิลลาฮ์ สัยยิดอับดุลลอฮ์ มิร์ฆอนีย์ เมื่อวันที่ 8 เดือน เราะบิอฺ อัล-ฆานีย์ ปีฮิจเราะฮ์ 1226 ที่นครมักกะฮ์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 62)

10. กิตเศาะฮ์ นบียุซุฟ قصة نبي يوسف

ตำราเล่มนี้เคยตีพิมพ์มาแล้วโดยญาติของท่านเอง คือซัยคุอับดุลลอฮ์ ดาอุด ซัยคุมุหัมหมัด นูร ดาอุด และซัยคุมุหัมหมัด ดาอุดพิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์ อัล-มีริยะฮ์ นครมักกะฮ์เมื่อปีฮิจเราะฮ์ 1330 (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 62-63) ต้นฉบับได้เก็บรักษาไว้ที่ศูนย์กลางอิสลามประเทศมาเลเซียแต่เป็นฉบับที่ไม่สมบูรณ์ (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia, 2003:24)

11. หิกายฮ์ลาเก้-ลาเก้ศอลิฮ์ حكاية لاكي ٢ صالح

ชื่อตำราเล่มนี้ได้รับการลำดับไว้ ณ สำนักพิมพ์ อัล-พะฎอนีย์ยะฮ์ ซึ่งเป็นสถานที่จำหน่ายหนังสือในต้นศตวรรษที่ 19 ตั้งอยู่ ณ กุชาชียะฮ์ นคร มักกะฮ์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 63)

12. กัยฟิยะฮ์ เคาะตัม อัล-กูรอาน ชื่อเป็นภาษาอาหรับ كيفية ختم القرآن

ตำราเล่มนี้ในบทที่ 1 ว่าด้วยครูของท่านได้กล่าวถึงวิธีการเคาะตัมอัลกูรอานและคูอาอู(การขอพร)ต่างๆและท่านได้ผสมผสานในตำราเล่มนี้แนวทางชะฎอริยะฮ์และแนวทางสะมานิยะฮ์ผสมผสานในตำราเล่มนี้แนวทางชะฎอริยะฮ์และแนวทางสะมานิยะฮ์เป็นตำราเล่มแรกที่อยู่ถึงถึงการขอคูอาอู ก่อนหน้านี้ยังไม่มีตำราในทำนองนี้เลยในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผู้ที่ท่องจำคูอาอูรู้จักตำราเล่มนี้และนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติก่อนที่จะมีตำราเล่มอื่นๆตามมา ตำราเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์หลายครั้งแล้วโดยหลายสำนักพิมพ์ด้วยกัน ทั้งในมักกะฮ์ อียิปต์ ตุรกี และบอมเบย์ รวมทั้งสำนักพิมพ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การพิมพ์ทุกครั้งไม่มีการระบุชื่อของซัยคุ

ดาอูด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์แต่อย่างไรก็ตามต่างก็เชื่อว่าตำราเล่มนี้เขียนโดยซัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ ส่วนภายในเล่มจะมีการพิมพ์ตำราที่มีชื่อว่า “วาเราะเกอะฮ์ เกาะลีละฮ์ ฟี มะนาสิก อัล-หัจญ์” (ورقة قليلة في مناسك الحج) ตำราของมุหัมหมัด ซัยนุ อัล-อาบีดีน บะดะวียะ สะมาวียะเป็ศิษย์ของท่านเองและอีกส่วนหนึ่งเป็นตำราของท่านเองมีชื่อว่า “ฟาอิดะฮ์มุฮิมมะฮ์ มัจญลุมะฮ์ ฟี กัยฟียะฮ์ สะละฮาฮ์ อัล-ตะรอวีหฺ” (فائدة مهمة مطلوبة في كيفية صلاة التراويح) ตำราเล่มนี้นับว่าเป็นตำราเล่มแรกที่พูดถึงวิธีการละหมาดตะรอวีฮ์ ไม่ว่าจะบทยอะฮ์ตะรอวีหฺ บทยอะฮ์อิติรฺ หรืออื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการละหมาดตะรอวีหฺและอิติรฺจนถึงปัจจุบันผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติซัยคุดาอูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ได้กล่าวในตำราเล่มนี้ว่าการละหมาด ตะรอวีหฺ 20 เราะกะอะฮ์ กระทำกันในเดือนเราะมะฎอนทั้ง 20 เราะกะอะฮ์นั้นต้องจบด้วยสะลาม 10 ครั้งทุกๆ 4 เราะกะอะฮ์เท่ากับ 2 สะลาม ถือว่าเป็น 1 ตะรอวีหฺ หมายถึงการหยุดพักตามสบายเพราะเหตุนี้แหละที่เรียกว่าละหมาดตะรอวีหฺซึ่งมีความหมายว่า การละหมาดที่มีการหยุดพักตามสบาย (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 63-64)

13. มุชากาเราะฮ์ อัล-อิกวาน ชื่อเป็นภาษาอาหรับ مذاكرة الإخوان

ตำราเล่มนี้คือมีเนื้อหาที่ว่าด้วยการตัดเดือน ในเรื่องการตัดกวาตออัลลอฮ์ ﷻ และการตั้งเสี้ยอันล้ำค่าของซัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ เขียนเสร็จเมื่อคืนวันที่ 25 เดือนเราะมะฎอนในปีส.ศ. 1249 หลังจากที่เขียนตำรา ฟีตฮ์ อัล-มันนานเสร็จ ที่ นครมักกะฮ์ อัลมุฮัรรอพะฮ์เพราะมีการพิมพ์ตำราทั้ง 2 เล่มควบคู่ในเล่มเดียวกันโดยสำนักพิมพ์ อัล-มิริยะฮ์ ปี ส.ศ. 1330/ปีค.ศ. 1909 (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia, 2003:23)

14. ริสาละฮ์ อัล-มะสาอิด ชื่อเป็นภาษาอาหรับ رسالة المسائل

เนื้อหาของตำราเล่มนี้เกี่ยวกับเรื่องการละหมาดวันศุกร์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 65)

15. กิฟายะฮ์ อัล-มุบตะดีฮ์ ฟีฮ์ อุลูล อือติก๊อด อัล-มุรฺชีดีน หรือ อิรชาด อัล-อฎุฟาล อัล-มุบตะดีฮ์ ฟีฮ์ อะกออิด อัล-ดีน วา อัล-อัดอียะฮ์ อัล-นาฟีอะฮ์ อัล-ดีน เป็นตำราเล่มเดียวมีชื่อ 2 ชื่อด้วยกัน ชื่อเป็นภาษาอาหรับ كفاية المبتدي في أصول اعتقاد المرشدين أو إرشاد الأطفال المبتدين في عقائد الدين والادعية النافعة الدين

ซัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ได้พูดถึงเนื้อหาในตำราเล่มนี้เกี่ยวกับองค์ประกอบของการกล่าวคำปฏิญาณมี 4 ประการ เจ็อนใจของการปฏิญาณ 4 ประการการเป็นโมฆะของการกล่าวปฏิญาณ 4 ประการ สัจญ์ลักษณะของอิสลาม 4 ข้อและเจ็อนใจของอิสลาม 4 ประการ และในตอนท้ายของตำราเล่มนี้จะกล่าวถึงเจ็อนใจของการศรัทธา 10 ประการ และการเป็น

โมฆะของการศรัทธาอีก 10 ประการ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เคยได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ในวิชาเตฮะฮิด ส่วนท้ายสุดของตำราเล่มนี้ท่านได้รวบรวมคุอาฮ์ที่หลากหลาย ท่านไม่ได้ระบุปีที่ท่านเขียนเสร็จ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อัล-มิริยะฮ์ แห่งนครมักกะฮ์ ในปี ค.ศ. 1309 (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 65-67)

16. มุก็อดดิมะฮ์ อัล-กุบรอ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ مقدمة الكبرى

ตำราเล่มนี้ยังไม่ได้พบต้นฉบับแต่มีการพบฉบับหนึ่งไม่ได้ระบุชื่อผู้เขียนเพียงแต่ ชัยคุอัลคุลเศาะหมัดอัลกลันตานีย์เขียนว่าเป็นตำราของชัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮ์อัล-พะฎอนีย์ เนื้อหาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอะกิดะฮ์แต่มีเรื่องราวที่เป็นปริศนามากมายภายในเล่มส่วนมากจะไม่มี การกล่าวถึงในตำราเล่มอื่นๆ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 65-67)

17. อัล-กุรบ อิลลา อัลลอสู ชื่อเป็นภาษาอาหรับ القرب الى الله

ตำราเล่มนี้อยู่ในครอบครองของหัจญะฮ์ชัยนั บ บิดุชัยควันมุหัมหมัดชัยน บิน มุสฏอฟา และในสมุดบันทึกของโต๊ะกลาบอูลามาอับดาคานีที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่ง มีชีวิตระหว่างปี ค.ศ. 1823-1948 (Ahmad Fathy, 2001:102)

18. กิฟายะฮ์ อัล-ยาวิยะฮ์ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ كفاية الجاوية (Engku Ibrahim

Ismail, 1991:49)

19. ตันบิฮ์ อัล-ฆอฟีลีน ชื่อเป็นภาษาอาหรับ تنبيه الغافلين

ต้นฉบับอยู่ที่ศูนย์กลางอิสลาม กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซียแต่เป็นฉบับที่ไม่สมบูรณ์ (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia, 2003:26)

20. ญิฮายะฮ์ อัล-ตะคอกฎูบ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ جهاية التخاطب

ตำราเล่มนี้ได้รับการแสดงในนิทรรศการหนังสือ จัดในงานการพัฒนาอิสลาม ณ กรุงกัวลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ปี ค.ศ. 1970 (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia, 2003:32)

21. ตะอัลลุก บิกะลิมะฮ์ อัล-อิมาน ชื่อเป็นภาษาอาหรับ تعلق بكلمة الإيمان

(Engku Ibrahim Ismail, 1991:50)

22. กัยฟียะฮ์ เศาะละฮ์ อัล-ตะรอวีหฺ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ كيفية صلاة التراويح

เนื้อหาจะกล่าวถึงวิธีการการละหมาดตะรอวีหฺในเดือนเราะมะฎอนหลังจากนั้นต่อ ด้วยมารยาทของการเยี่ยมสุสานและต่อด้วยแนวทางชะฎอริยะฮ์และแนวทางสะมานิยะฮ์ (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia, 2003:33)

เป็นต้นฉบับที่เพิ่มเข้ามาใหม่ๆอยู่ในสภาพที่ไม่ นอกจากนี้ก็ยังสามารถค้นพบอีกฉบับหนึ่งซึ่งคัดลอกโดยซัยคุมูหัมหมัดนุร บิน ซัยคุนิกมะก็อจี อัล-พะฎอนีย์เป็นฉบับที่สมบูรณ์กว่า มีการกล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับการละหมาด 12 เราะกะอะฮ์ในคืนที่ 27 ของเดือนเราะมะฎอนโดยมีการชี้แจงถึงวิธีการปฏิบัติและความประเสริฐของเดือนนี้อีกด้วย (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 68)

23. ริชาละฮ์ ว่าด้วยความประเสริฐของบัสมะละฮ์ رسالة كليهن بسمله
เนื้อหาจะกล่าวถึงความประเสริฐของกล่าวบัสมะละฮ์ มารยาทในการกล่าวบัสมะละฮ์และวิธีการกล่าวบัสมะละฮ์ (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia,2003:36)

24. ริชาละฮ์ ว่าด้วยความประเสริฐของหัมดะละฮ์ رسالة كليهن حمدله
ตำราเล่มนี้เขียนหลังจากเสร็จการเขียนริชาละฮ์ ว่าด้วยความประเสริฐของบัสมะละฮ์ เนื้อหาจะกล่าวถึงความประเสริฐของการกล่าว อัลหัมดุลิลละฮ์ มารยาทในการกล่าวอัลหัมดุลิลละฮ์ และวิธีการกล่าวอัลหัมดุลิลละฮ์ (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia,2003:36)

25. ริชาละฮ์ ญะวาบ ปีรฺ สุอะลัน رسالة جواب فرسؤالن
เนื้อหาในตำราเล่มนี้เกี่ยวกับการตอบปัญหาที่มาจากปัตตานีเป็นการเฉพาะ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 68-69)

26. กิฟายะฮ์ อัล-มุหฺตาจฺญ์ ชื่อเต็มเป็นภาษาอาหรับ كفاية المحتاج في إسرأ والمعراج
ตำราเล่มนี้เขียนด้วยลายมือของซัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เป็นหนังสือเล่มแรกที่กล่าวถึงเรื่องนี้ด้วยภาษามลายู นับตั้งแต่อดีตตั้งแต่จนถึงปัจจุบันเมื่อถึงเดือนระฎอบจะมีการอ่านตำราเล่มนี้ตามมัสยิดต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยโต๊ะครูและผู้รู้อื่นๆตำราเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์หลายครั้งด้วยกัน ณ โรงพิมพ์มักกะฮ์ อียิปต์และตุรกี (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 69)

เนื้อหาของตำราเล่มนี้กล่าวถึงเรื่องอัล-อิสรออู และ อัล-มิอรอจฺญ์คือการเดินทางของท่านนบีมุหัมมัดﷺ จากมักกะฮ์ถึงมัสยิดอัล-อักศอและจากมัสยิดอัล-อักศอถึงฟ้าชั้นที่ 7 และไปยังลีดเราะฮ์ อัล-มุนตะฮา และ ณ ที่นั่นอัลลอฮ์ได้ประทานละหมาดวันละ 5 เวลาสิ้นสุดการเขียนเมื่อวันอังคารเวลาระหว่างละหมาดซุฮฺรและละหมาดอัศรฺที่ 27 เดือนมุหฺรอมปีฮ.ศ. 1224/ปีค.ศ.1803 (ซัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:25)

27. อีฎอหฺ อัล-บาบ ลี มุรฺิด อัล-นิกาสฺ บี อัล-เศาะวาบ ชื่อเต็มเป็นภาษาอาหรับ إيضاح الباب لمريد النكاح بالصواب

ตำราเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์หลายครั้งทั้งนครมักกะฮ์ อียิปต์และตุรกี เนื้อหาจะกล่าวถึงเรื่องว่าด้วยการแต่งงานและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงาน (มุนากะหาตุ)เช่นความ

ประเสริฐของการแต่งงาน การอ่านคฤขะฮุ การจัดงานวะลีมะฮุ หลักการและเงื่อนไขของการแต่งงาน คำสินสอด การหย่าร้าง เป็นต้น ซัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮุ อัล-พะฎอนีย์เขียนตำราเล่มนี้เสร็จเมื่อคืนวันจันทร์ ที่ 9 เดือนเราะบิอ อัล-เอาวัลปีฮ.ศ. 1224/ปีค.ศ. 1803(ซัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:58)

28. นะฮัจญ์ อัล-รอฆิบีน วา สุกุล อัล-มุดตะกิม ชื่อเต็มเป็นภาษาอาหรับ الراغبين وسبل المتقين

ตำราเล่มนี้ได้พิมพ์ร่วมกับตำราบุฆยะฮุอัล-กุลลาบโดยสำนักพิมพ์ในนครมักกะฮุ อียิปต์และตุรกีหลายครั้งด้วยกัน ซัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮุ อัล-พะฎอนีย์ ได้ระบุปีที่เขียนคือปีฮ.ศ. 1226 /ปีค.ศ.1805(H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 70) ซึ่งเป็นงานแปลจากตำราในมัซฮับฮาฟีอีฮ์ เช่นตำรามินฮาญญ์ ตูฮะฮุ นิสายะฮุ ซัรหุฟัตหุอัล-วะฮูฮาบและอื่นๆเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาฟิกฮ์ว่าด้วยการซื้อขายและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายจบท้ายด้วยเรื่องการบริหารและท่านยังได้กล่าวถึงเรื่องญินายะฮุและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทลงโทษ การฉ้อโกง การคดโกงการเป็นพยานและการปลดปล่อยทาส (ซัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:3-4)

29. หมอยะฮุ อัล-ตักริบ ฟิ อัล-อิรีย วา อัล-ตะฮุ ซิบ ชื่อเต็มเป็นภาษาอาหรับ غاية التقريب في الإرث والتعصيب

ตำราเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์หลายต่อหลายครั้งทั้งที่มักกะฮุ อียิปต์ และตุรกี (H.W.M. Shaghir Abdullah,1990:70)ซึ่งเป็นตำราแปลของซัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮุ อัล-พะฎอนีย์ เนื้อหาในตำราเล่มนี้เป็นเรื่องที่ว่าด้วยการแบ่งมรดกตามมัซฮับฮาฟีอีฮ์ ท่านแปลตำราเล่มนี้เสร็จเมื่อคืนวันศุกร์ที่ 5 เดือนเศาะฟัรปีฮ.ศ. 1226 /ปีค.ศ.1805 ณ นครมักกะฮุประเทศชะฮูดีอาราเบีย (ซัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:21)

30. บุลูฆ อัล-มะรอม ชื่อเป็นภาษาอาหรับ بلوغ المرام

ตำราเล่มนี้เคยได้รับการตีพิมพ์ร่วมกับตำรากัซฟ อัล-กิรอม ซึ่งเป็นงานเขียนของซัยคุหมัหมัดซัยนุ บิน ฟากิฮุ ญามาต อัล-ดีนแห่งอาเจห์เป็นโต๊ะครูของซัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮุ อัล-พะฎอนีย์ และพิมพ์ร่วมกับตำรา ริชาละฮุ มุกอรอนะฮุ เป็นงานเขียนของซัยคุอิสมาอิล บิน อับดุลลอฮุ อัล-มินังกาเบาวิฮ์ เป็นศิษย์ของท่านเอง ตอนท้ายของตำราเล่มนี้จะพูดถึงเกี่ยวกับซัยคุวันอาลี บิน อับดุลเราะหฺมาน กุตัน อัล-กะลันตานีย์ ตำราเล่มนี้เขียนเสร็จเมื่อเดือนเราะฎ็อบปีฮ.ศ. 1227 ต้นฉบับได้รับการเก็บไว้ที่ศูนย์กลางอิสลามประเทศมาเลเซีย เนื้อหาจะกล่าวถึงมุกอรอนะฮุ หรือนิฮัยต(การตั้งเจตนา)ที่ถูกต้องของการละหมาดตามแนวทางของสำนักฮาฟีอีฮ์ต้นฉบับได้เก็บรักษาไว้ ณ ศูนย์กลางอิสลามประเทศมาเลเซีย (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 71)

31. หมอยะฮ์ อัล-มะรอม หรือ มะนาสิก อัล-หัจญ์ วา อัล-อุมเราะฮ์ ชื่อเต็มเป็นภาษาอาหรับ غاية المرام في كيفية أداء الحج الإسلام أو مناسك الحج والعمرة

ตำราเล่มเดียวกันแต่มี 2 ชื่อ มีการตีพิมพ์หลายต่อหลายครั้งแล้วที่มักกะฮ์ อียิปต์ และตุรกี ตำราเล่มนี้เป็นคู่มือและเป็นตำราหลักสำหรับผู้ที่จะประกอบพิธีหัจญ์และอุมเราะฮ์ซัยคุดาวัค บิ น อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ เขียนตำราเล่มนี้ที่มักกะฮ์ เสร็จเมื่อวันที่ 5 เดือนชุลกิดะฮ์ ฮ.ศ. 1229/ค.ศ.1808(ซัยคุดาวัค อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:39)

32. อัล-คุร อัล-สะมีน พีย์ อะกออิด อัล-มุอิมินชื่อเป็นภาษาอาหรับ الدر الثمين عقائد المؤمنين

เป็นตำราที่ว่าด้วยเรื่องของวิชาเตาหีดตามแนวทางของอะฮ์ลอัล-สุนนะฮ์ วา อัล-ญะมาอะฮ์คือแนวทางของอะบู อัล-หะสัน อัล-อัซฮารีซัยคุดาวัค บิ น อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ เริ่มเขียนตำราเล่มนี้เมื่อปีฮ.ศ. 1232/ปีค.ศ. 1811ซึ่งเป็นตำราเล่มหนึ่งที่แพร่หลายกันอย่างมากรวมทั้งมีผู้มาศึกษาวิจัยกันมากจนถึงปัจจุบัน และได้รับการตีพิมพ์หลายต่อหลายครั้งโดยสำนักพิมพ์ที่นครมักกะฮ์ อียิปต์ตุรกีบอมเบย์และในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายสำนักพิมพ์ด้วยกันซึ่งการพิมพ์ครั้งแรกได้มีการตรวจทานโดยซัยคุอะหุหมัด บิ น มุสฏอฟา อัล-พะฎอนีย์ เนื้อหาในตำราเล่มนี้จะเป็นเรื่องของวิชาเตาหีดตามแนวทางของอะฮ์ล อัล-สุนนะฮ์ วา อัล-ญะมาอะฮ์ที่นำโดยอะบู อัล-หะสัน อัล-อัซฮารีซัย เขียนเสร็จเมื่อวันที่ 17 เซาวัล ปีฮ.ศ. 1232. (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 71-72)

ส่วนเนื้อหาของตำราเล่มนี้จะเกี่ยวกับวิชาเตาหีด ความสำคัญของวิชาเตาหีด หุก่มซัรฮีย์ หุก่มอากัลีย์และหุก่มอาคัต คุณลักษณะ 20 ประการของอัลลอฮ์ที่จำเป็น(วาญิบ) คุณลักษณะ 20 ประการของอัลลอฮ์ที่เป็นไปไม่ได้(มุสตะหิล) และคุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่เป็นไปได้(ฮารุส) บรรดาเราะฮูลที่อัลลอฮ์ได้กล่าวในคัมภีร์อัล-กุรอานและคุณลักษณะที่วาญิบ มุสตะหิล และฮารุสของบรรดาเราะฮูล ความประเสริฐของการศึกษา สวรรค์และนรก และตอนท้ายเล่มท่านจะกล่าวถึงอะกิดะฮ์บรรดาผู้ที่พ้นจากไฟนรกคืออะกิดะฮ์ อะฮ์ล อัล-สุนนะฮ์ วา อัล-ญะมาอะฮ์ ท่านเขียนเสร็จในเวลาอุษริยวันเสาร์ที่ 17 เซาวัล ปีฮ.ศ. 1232./ปีค.ศ. 1811ณ นครมักกะฮ์ประเทศชะฮ์คิอราเบีย (ซัยคุดาวัค อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:103)

33. ตูหุพะฮ์ อัล-รอฆิบีน พีย์ สุลุก อัล-มุตะกิน(2)ชื่อเป็นภาษาอาหรับ تحفة الراغبين في سلوك المتقين ٢

ตำราเล่มนี้มีสองเล่มด้วยกันแต่ที่ค้นพบเจอเฉพาะเล่มที่ 1 เท่านั้นต้นฉบับได้เก็บรักษาไว้ที่ศูนย์กลางอิสลามกัวลาลัมเปอร์ประเทศมาเลเซีย เนื้อหาในตำราเล่มนี้ว่าด้วยเรื่องที่ว่า

เกี่ยวกับฟิกฮฺญินายะฮฺ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ อัล-ญินายะฮฺ เป็นตำราที่หนาเล่มหนึ่งถึงมี 142 หน้าด้วยกัน (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 72-73)

34. นะฮฺญ์ อัล-รอฆิบีน วา สุกบุล อัล-มุตะกิน(2)ชื่อเป็นภาษาอาหรับ *نَهج الراغبين وسبل المتقين ٢*

ตำราเล่มที่ 1 ได้รับการตีพิมพ์มาแล้ว(ดูจากเลขที่ 28) ส่วนเล่มที่ 2 นี้ยังไม่ได้รับการตีพิมพ์เพราะเพิ่มพบบันทึกได้เก็บรักษาไว้ ณ ศูนย์กลางอิสลามกัวลาลัมเปอร์ประเทศมาเลเซีย รหัส M.1 314 ซัยคุดาอุด บิ น อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์เขียนตำราเล่มนี้เสร็จเมื่อวันศุกร์เวลาละหมาดอัสร์เดือนญะมาดี อัล-เอาวัลปีส.ศ. 1234 เนื้อหาเกี่ยวกับหุกม^๕ การซื้อขายและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย การทำร้ายร่างกาย การต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮฺ หุกมการเป็นกอฎี^๖ หุกม การฟ้องร้อง การเป็นพยาน และหุกมการปลดปล่อยทาส ตำราเล่มนี้นับเป็นตำราที่หนาமாகเล่มหนึ่งซึ่งประกอบด้วย 422 หน้าด้วยกัน (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 73)

35. มะเสาวัดคะฮฺชื่อเป็นภาษาอาหรับ *مسودة سودة*

ชื่อตำราเล่มนี้ได้ตั้งขึ้นเนื่องจากชื่อเขียนของซัยคุดาอุด บิ น อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์เองท่านเขียนว่า “ตำรามะเสาวัดคะฮฺเล่มนี้เขียนเสร็จเมื่อวันพุธที่ 9 เดือนเราะบิอ อัล-เอาวัล เริ่มจาก วันที่ 2 เดือนเราะบิอ อัล-เอาวัลปีส.ศ. 1234 ตำราเล่มนี้เพิ่มได้รับการค้นพบต้นฉบับเก็บรักษาไว้ที่ ศูนย์กลางอิสลามประเทศมาเลเซีย รหัส M.1 329. ซึ่งไม่เคยได้รับการตีพิมพ์มาก่อนเลย เนื้อหาจะกล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับแมลิกอัล-นบี มุหัมหมัด ﷺ มีการกล่าวเสาะละวัตและสละมาแต่ท่านนบีมุหัมหมัด ﷺ ซึ่งเป็นตำราเล่มแรกที่ว่าด้วยแมลิกในภาษามลายู (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 74)

36. กัซฟ อัล-ฆุมมะฮฺ ฟิย์ อะฮฺวาล อัล-มาดา ฟิย์ อัล-บรัซค์ วา อัล-กียามะฮฺชื่อเป็นภาษาอาหรับ *كشف الغمة في أحوال الموتى في البرزخ والقيامة*

ตำราเล่มนี้เนื้อหาจะกล่าวถึงเรื่องราวที่เกี่ยวกับการเสียชีวิตและความชดมุนในโลกบรัซค์(สุสาน)เป็นตำราที่คัดลอกจากคำอธิบายในตำราซาเราะฮฺ ชุคฺรเป็นงานเขียนของซัยคุญะมาล อัล-ดีน อัล-สุยูติย์และมุคตาศอรุ ตัซกียะฮฺ กุรฎูบิย์ ซึ่งเขียนโดยซัยคุอับดุลวัสฮับ อัล-ชะฮอรอนีย์ มี 2 เล่มด้วยกัน พิมพ์ควบคู่กับตำราฟุรูก อัล-มะสาอิด เขียนเสร็จเมื่อกลางคืนวันพุธที่ 20 เดือนเราะบิอ อัล-เอาวัล ปีส.ศ.1238/ปีค.ศ.1817 (ซัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:388)

⁵ หมายถึง กฎหมายอิสลามที่ว่าด้วยกฎหมายอาญา

⁶ หมายถึง ข้อกำหนดในบทบัญญัติทางศาสนา

⁷ หมายถึงการเป็นผู้พิพากษา

37. ญุมอ อัล-พะวาอิด วา ฆะวาอิร อัล-เกาะลาอิด ชื่อเป็นภาษาอาหรับ جمع الفوائد وجواهر القلائد

ตำราเล่มนี้เป็นตำราที่เกี่ยวกับวิชาตะเซาฟที่หนามากเล่มหนึ่งอาจถูกตีพิมพ์หลายครั้งแล้วในอียิปต์และมักกะฮฺ เขียนเสร็จเมื่อปีส.ศ. 1239 ท่านได้กล่าวในตำราเล่มนี้ถึงความประเสริฐของการปฏิบัติและการมีจริยธรรมโดยที่ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องราวของจริยศาสตร์อิสลามแนวลีก(Tsawwuf Bathni) หรือจริยศาสตร์ที่ว่าด้วย เทววิทยา⁸ (Theology) ภาววิทยา⁹ (Ontology) และจักรวาลวิทยา¹⁰ (Cosmology) (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990:74) เนื้อหาในตำราเล่มนี้มีการกล่าวถึงวิชาฟิกฮฺ ชีวประวัตินบีซุฟ คำสอนเกี่ยวกับวิชาตะเซาฟอย่างกว้างขวาง เรื่องราวเกี่ยวกับการอิสรอและมิอรอญของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เรื่องความประเสริฐของเดือนระอฎิบ หลังจากนั้นท่านได้กล่าวถึงความประเสริฐของเดือนชะอฺบานด้วยนิซฟ อัล-ชะอฺบาน เดือนเราะมะฎอนด้วยคืนลัยละฮฺ อัล-กีอคร ความประเสริฐของเดือนซุลฮิจญะฮฺด้วยความประเสริฐของการปฏิบัติศาสนกิจในเดือนนี้ นอกจากการประกอบพิธีฮัจญ์แล้วท่านได้กล่าวอีกด้วยเกี่ยวกับความประเสริฐของการกล่าวตักบิรและการกุรบาน ความประเสริฐของวันที่ 1 ในเดือนนี้จนถึงวันที่10 เหตุการณ์สำคัญต่างๆที่เกิดขึ้น ในวันที่ 1 ถึงวันที่ 9 และการถือศีลอดในวันดังกล่าว หลังจากนั้นท่านได้กล่าวถึงความประเสริฐของเดือนมูหะรอมอย่างละเอียด โดยเฉพาะในวันอาซุรออ วันพุธสัปดาห์สุดท้ายของเดือนเศาะฟิร และต่อด้วยวิชาฟิกฮฺ เช่นความประเสริฐของการอาบน้ำละหมาด ความประเสริฐของการอะซานและอิกอมะฮฺ การละหมาด 5 เวลา ความประเสริฐของการละหมาดญะมาอะฮฺ หลังจากนั้นก็ต่อด้วยเรื่องเกี่ยวกับอัล-อัคลาท (จริยธรรม)เช่นมารยาทต่อพ่อแม่ สิทธิระหว่างเพื่อนบ้านสิทธิระหว่างสามีและภรรยาเป็นต้นเกือบทุกบทในส่วนท้ายของตำราเล่มนี้จะการกล่าวตักเตือนของซัยคุดาอุด บิ น อับดุลลอฮฺ อัล-พะฆอนีย์โดยใช้คำว่า “นาซีहत” ส่วนในตอนท้ายของตำราเล่มนี้ท่านจะกล่าวถึงการปฏิบัติศาสนกิจด้วยการอ่านอันประกอบด้วยบทดุอาอูและมารยาทในการกล่าวดุอาอู บทซิกรุลลอฮฺ ตัสบีฮฺ ตะฮฺมิดและกล่าวเศาะละวัตแต่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺตำราเล่มนี้เขียนเสร็จ ณ นครมักกะฮฺประเทศชะฮฺดูดีอาราเบียเมื่อวันศุกร์ที่ 27 เดือนญะมาดีฮฺ อัล-อูลาปี ส.ศ. 1239/ปีค.ศ.1818 (ซัยคุดาอุด อัล-พะฆอนีย์,ม.ป.ป.:358)

38. มินฮาญ อัล-อาบิติน ชื่อเป็นภาษาอาหรับ منهاج العابدین

⁸ หมายถึงการศึกษาอย่างเป็นระบบเรื่องพระเจ้า ความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนา (วิทยากร เชียงกุล, 2546:181)

⁹ หมายถึงสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญา ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นตัวตนของมนุษย์ – Being (วิทยา เชียงกุล, 2546 :133)

¹⁰ หมายถึงสาขาวิชาหนึ่งของวิชาวิทยาศาสตร์ ศึกษาเรื่องกำเนิดสภาพ ลักษณะโครงสร้าง วิวัฒนาการ และแง่มุมต่างๆของจักรวาล (วิทยากร เชียงกุล, 2546 :48)

ในปีส.ศ. 1240 ชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ได้แปลตำราที่ว่าด้วยสาขาวิชาตะเซาฟูที่สำคัญอย่างเสร็จสมบูรณ์ 2 เล่มด้วยกัน คือ มินฮาญ์ อัล-อาบิตินเป็นงานเขียนของหุจญะฮ์ อัล-อิสลาม อิหม่าม อัล-ฆะฆะลีย์และกันซุ อัล-มินัน เป็นงานเขียนของชัยคุอะนูมัคยัน ตำราทั้ง 2 เล่มนี้เป็นตำราแรกที่ได้รับการแปลเป็นภาษามลายู ซึ่งเป็นตำราแปลที่โต๊ะครูนิยมใช้เป็นตำราการเรียนการสอนเป็นอย่างมากนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 77)

เนื้อหาในตำราเล่มนี้จะเป็นเรื่องที่ว่าด้วยวิชาตะเซาฟู เกี่ยวกับการเดินทางไปสู่เส้นทางทางในการประกอบอิบาดะฮ์โดยต้องเดินผ่านด่าน 7 ด่านด้วยกันด่านที่ 1 คืออัล-อิถม์และอัล-มะฮะริฟะฮ์สุหมายถึงความรู้และการรู้จักพระเจ้า ด่านที่ 2 การเตาบะฮ์คือการขอประทานโทษจากอัลลอฮ์ ด่านที่ 3 อัล-อะวาอิก หมายถึงการทำอิบาดะฮ์เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ด่านที่ 4 อัล-อะวาริฎ หมายถึง สิ่งที่เกิดกัณฑ์ในการทำอิบาดะฮ์ ด่านที่ 5 อัล-บะวาอิฮ์ หมายถึงการลุกขึ้นเพื่อทำอิบาดะฮ์ ด่านที่ 6 อัล-เกาะวาอิหฺ หมายถึงสิ่งที่ถูกละเลยและเหยียบหยามในการทำอิบาดะฮ์และด่านที่ 7 อัล-หัมคฺ วาอัล-ซุกรฺ หมายถึงการชมเชยและการขอบคุณของผู้อื่น ตำราเล่มนี้ชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ปีที่ท่านเขียนแต่อย่างใดเพียงแต่ท่านได้กล่าวตอนท้ายของตำราเล่มนี้ว่าเสร็จสิ้นการแปลตำราเล่มนี้ด้วยมือของบ่าวที่ซัดสนและบ่าวที่ปรารถนาต่อเราะฮ์มัดของอัลลอฮ์ อัล-กะรีม อัล-สัจดารผู้แปลคือดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ พะฎอนีย์ (ชัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.: 148)

39. กันซุ อัล-มินันชื่อเป็นภาษาอาหรับ كثر المنن

ตำราเล่มนี้เป็นงานแปลที่แปลจากตำราที่เขียนโดยชัยคุอะนูมัคยัน ซึ่งไม่อาจจะหาเจอได้อีกจากร้านขายหนังสือต่างๆไปเคยได้รับการตีพิมพ์มาเพียงครั้งเดียวเท่านั้นโดยมุหัมมัดอูษมาน อัล-มุหัมมะดีย์ เนื้อหาในตำราเล่มนี้จะกล่าวถึงเรื่องที่ว่าด้วยจรรยาบรรณทางจิตวิทยา ซึ่งในเรื่องเดียวกันนี้เคยได้รับการอธิบายจากชัยคุอับลมาลิก รัฐกลันตัน ในชะเราะฮ์ฮิกัม (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 77-78)

40. มุญะฮะฮ์ อัล-มุศ็อลลีฮ์ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ منية المصلي

ตำรามุญะฮะฮ์ อัล-มุศ็อลลีฮ์ ฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในปีส.ศ. 1310โดยสำนักพิมพ์อัล-มิริยะฮ์ นครมักกะฮ์ ซึ่งจัดพิมพ์โดยญาติสนิทของท่านเองโดยมีชัยคุอะฮุหมัดบินมุหัมมัดชัยนุ บิน มุสฏ็อฟอา อัล-พะฎอนีย์เป็นบรรณาธิการส่วนเนื้อหาที่อยู่ริมตำรามุญะฮะฮ์ อัล-มุศ็อลลีฮ์เป็นตำราของญาติชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์คนหนึ่งชื่อว่าชัยคุอับลมาลิก บิน อับดุลรอฮีม กรือเซะ อัล-พะฎอนีย์ที่มีชื่อว่ามุฮัมมะฮ์(H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 78)

เป็นตำราเล่มหนึ่งที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นที่มีผู้เรียนหลายระดับชั้นไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เริ่มเรียนหรือผู้เรียนระดับสูงแล้วก็ตามและยังเป็นตำราที่สอนให้กับคนแก่ๆตามมัสยิดหรือสถานที่ละหมาดต่างๆส่วนเนื้อหาจะแบ่งออกเป็นสองตอนด้วยกัน ตอนที่หนึ่งจะเป็นที่ว่าด้วยการละหมาดเริ่มตั้งแต่ความสำคัญของการละหมาด การละหมาดฟรฎู และการละหมาดสุนัต สิ่งที่ต้องทำก่อนและหลังละหมาด โทษของผู้ที่ละทิ้งการละหมาด การละหมาดญะมาอะฮ์ การละหมาดวันศุกร์ หน้าที่ของผู้นำการละหมาดญะมาอะฮ์ ตอนที่สองจะเป็นที่เกี่ยวกับผู้นำ เช่นคุณสมบัติของการเป็นผู้นำ ความสำคัญของผู้นำ หน้าที่ของผู้นำ หน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชา ข้อดีของความยุติธรรม ภัยของความอธรรม โทษของผู้ที่ทรยศต่อผู้นำและอื่นๆอีกเป็นต้น ชัยคุดาเวด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เขียนตำราเล่มนี้เสร็จที่นครมักกะฮ์ประเทศชะอุดีอาราเบียเมื่อเวลาภูเขาของวันอังคารที่ 15 เดือน ชุลหิจญะฮ์ปีฮ.ศ. 1242/ปีค.ศ. 1821 (ชัยคุดาเวด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:37)

41. ฮิดายะฮ์ อัล-มุตะอัลลิม ชื่อเต็มเป็นภาษาอาหรับ هداية المتعلم وعمدة التعليم

ตำราเล่มนี้เขียนเสร็จเมื่อวันศุกร์ ที่12เดือนญะมาดี อัล-ชานีย์ปีฮ.ศ.ตำรา ฮิดายะฮ์ อัล-มุตะอัลลิมนับว่าเป็นตำราฟิควะฮ์ที่สมบูรณ์ครบทุกบทเล่มแรกในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตีพิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์ อัล-มิริยะฮ์ นครมักกะฮ์ในปี ฮ.ศ. 1312 ได้มีการตรวจทานโดยชัยคุอะหะหมัด บิน มุหัมหมัดชัยนุ บินมุสฏอฟา อัล-พะฎอนีย์และผู้ช่วยโดยลูกศิษย์และหลานของท่านเองคือชัยคุดาเวด บิน อิสมาอีล อัล-พะฎอนีย์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 79)

ในส่วนบทนำของตำราเล่มนี้จะกล่าวถึงความประเสริฐของการศึกษาต่อด้วยหะดีษ 40 บทเนื้อหาจะเป็นเรื่องที่ว่าด้วยวิชาฟิควะฮ์และตะชะอูฟ โดยเริ่มด้วยเรื่องของความสะอาด และสิ่งที่เกี่ยวข้อง การละหมาด 5 เวลา การละหมาดสุนัตและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทั้งสอง การจ่ายชะกาต การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การประกอบพิธีหัจญ์และอุมเราะฮ์ การกรูบานและอะกีกะฮ์ การซื้อขาย ดอกเบี้ย การจำนำ การแต่งงาน การหย่าร้าง การร่วมประเวณี การสงครามในหนทางของอัลลอฮ์ การเป็นกอฎี การปลดปล่อยทาสและเรื่องที่ว่าด้วยวิชาตะชะอูฟ จบท้ายด้วยชีวประวัติของบรรดาเศาะหาบะฮ์ที่ประเสริฐทั้งหลายชัยคุดาเวด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เขียนตำราเล่มนี้เสร็จเมื่อวันศุกร์ ที่ 12 เดือนญะมาดีอัล-ชานีย์ปีฮ.ศ. 1244 /ปีค.ศ.1823 (ชัยคุดาเวด อัล-พะฎอนีย์ ,1910:370)

42. อะกีดะฮ์ อัล-ญะวาฮิร ชื่อเป็นภาษาอาหรับ عقيدة الجواهر

ตำราเล่มนี้เป็นตำราที่เขียนในลักษณะคำกลอน เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องว่าด้วยวิชาเตาฮีดชัยคุดาเวด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เขียนตำราเล่มนี้เสร็จเมื่อวันที่ 24 เดือนเศาะฟัรปีฮ.ศ.

1245 / ป.ศ. 1824 ต้นฉบับตำราเล่มนี้ได้เก็บรักษาไว้ที่ศูนย์กลางอิสลามมาเลเซียโดยไม่ได้ระบุชื่อผู้แต่งและวันเดือนปีที่เขียน (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 79)

43. วัลคุ อัล-ชะวาอิรฺ ลี หัลลฺ อัลฟาซ อิกคุ อัล-ญะวาอิรุ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ
ورد الزواجر حل الفاظ عقد الجواهر

ชัยคุดาวัค บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์เริ่มเขียนเมื่อวันอังคารที่ 24 เดือนเศาะฟัร ปีฮ.ศ. 1245 ณ นครมักกะฮฺ เสร็จเมื่อวันอังคาร ที่ 9 เดือนระญับ ปี ฮ.ศ. 1245 ตำราเล่มนี้เป็นตำราภาษามลายูที่ชัยคุดาวัค บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ได้อธิบายในสาขาวิชาอุศลุคฺดินอย่างกว้างขวางเล่มหนึ่ง ซึ่งเป็นตำราที่แปลและขยายความจากตำราภาษาอาหรับ มีความหนาถึง 432 หน้า จนถึงปัจจุบันยังไม่ปรากฏตำราใดในด้านอุศลุคฺดินที่เขียนด้วยภาษามลายูที่ครอบคลุมอย่างเช่น ตำราวัลคุ อัล-ชะวาอิรฺ ของชัยคุดาวัค บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 79-81)

44. ฟัตหฺ อัล-มันนान ชื่อเป็นภาษาอาหรับ فتح المنان

ชัยคุดาวัค บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์เขียนตำราเล่มนี้เสร็จเมื่อปี ฮ.ศ. 1249 ซึ่งเป็นตำราคัดลอกโดยโต๊ะกฺลาบอด้วยลายมือที่ประณีตและชัดเจนมากเมื่อปี ฮ.ศ. 1300 เคยได้รับการตีพิมพ์โดยญาติสนิทของท่านเองคือชัยคุอับดุลลอฮฺ ดาวัค ชัยคุมุหัมหมัดนูรดาวัคและชัยคุมุหัมหมัดดาวัค อัล-พะฎอนีย์เมื่อปีฮ.ศ. 1330 โดยสำนักพิมพ์ อัล-มิริยะฮฺ นครมักกะฮฺ ส่วนเนื้อหาจะเริ่มจากเรื่องอะกิละฮฺ ตะเซาะฟฺและฟิกฮฺแต่เนื้อหาหลักๆจะเป็นเรื่องฟิกฮฺ ซึ่งเป็นตำราที่แปลขยายความจากตำรามะตัน อัล-ชฺุบอาอฺที่เขียนโดยอิบน์รูสาน อัล-ดัมชีกียฺ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 82-85)

45. ญะวาอิรุ อัล-สะนิยะฮฺ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ جواهر السنية

ตำราเล่มนี้เป็นตำราสาขาวิชาฟิกฮฺที่มีเนื้อหาครอบคลุมทุกบท ชัยคุดาวัค บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ได้เขียนแทรกลงในตำราเล่มนี้วิชาเตาหีดและวิชาตะเซาะฟฺโดยเริ่มจากวิชาเตาหีดด้วยคุณลักษณะที่ว่าญิบของอัลลอฮฺคุณลักษณะที่มุสตะหิล(เป็นไปไม่ได้)ของอัลลอฮฺคุณลักษณะที่เป็นไปได้ของอัลลอฮฺ กะลิมะฮฺ อัล-เตาหีด(الله لا اله الا الله)เรื่องราวเกี่ยวกับวันกิยามะฮฺ สวรรค์ นรกและผู้เดินทางตามแนวทางของอะฮฺลฺ อัล-สุนนะฮฺ วา อัล-ญะมาอะฮฺ ส่วนวิชาฟิกฮฺ ความสะอาด การละหมาด การจ่ายซากาตการถือศีลอด การประกอบพิธีหัจญ์ การกูรบาน การอะกิละฮฺ การซื้อขาย การแบ่งมรดก การทำพินัยกรรม การแต่งงาน การหย่าร้าง การฆ่าฟัน การทำร้ายร่างกาย การลงโทษของฝ่าฝืนกฎชะรีอะฮฺ การขโมย การต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮฺ การสาบานและการพิพากษาเป็นต้น ส่วนตอนท้ายเล่มจะเป็นที่ว่าด้วยวิชาตะเซาะฟฺชัยคุดาวัค บิน

อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เขียนตำราเล่มนี้เสร็จที่เกาะอิฟเมื่อตอนเช้าของวันจันทร์ที่ 16 เดือนญะมาดี อัล-เอาวัต ปีฮ.ศ. 1252 /ปีค.ศ.1831(ชัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:276)

46. สุลัม อัล-มุบตะดียฺ ฟัย มะอริพะสุฎาเอริก อัลมุตะดียฺ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ سلم المبتدي في معرفة طريق المهتدي

เป็นตำราที่ได้รับการตีพิมพ์มาหลายครั้งแล้วไม่ว่าที่มักกะฮ์ อียิปต์ ตุรกี และในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตำราเล่มนี้เคยได้รับการขยายความต่อโดยชัยคุหมัมมัดนุร บิน มุหัมมัด บิน อิสมาอิล อัล-พะฎอนีย์มีชื่อว่ากิฟายะฮ์ อัล-มุบตะดียฺ(H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 85)

เนื้อหาในตำราเล่มนี้เริ่มด้วยเรื่องอะกิละฮ์แต่เนื้อหาหลักเป็นเรื่องที่ว่าด้วยฟิกฮ์ครอบคลุมทุกบทแต่สรุปเพียงเนื้อหาที่สำคัญๆเท่านั้น โดยจะเริ่มจากการละหมาด การจ่ายชะกาต การประกอบพิธีหัจญ์ การกุรบานและอะกิละฮ์ การค้าขาย การแต่งงาน ญินายะฮ์ การลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎ การสงครามในหนทางของอัลลอฮ์ การแข่งขัน การสาบาน และการปลดปล่อยทาส ส่วนตอนท้ายจะเป็นของตะเซาฟุฟที่เกี่ยวกับจริยธรรมเช่นการเตาบะฮ์ มารยาทต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มารยาทต่อเพื่อนบ้าน มารยาทต่อญาติพี่น้อง มารยาทต่อพ่อแม่ มารยาทระหว่างสามีภรรยาเป็นต้น ชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เขียนตำราเล่มนี้เสร็จเมื่อวันจันทร์ที่ 13 เดือนเซาวาล ปีฮ.ศ. 1252 / ปีค.ศ. 1831(ชัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:46)

47. ฟุรูก อัล-มะสาอิล ชื่อเต็มเป็นภาษาอาหรับ فروع المسائل وصول الوسائل

ตำราเล่มนี้ได้เขียนขึ้นด้วยรูปแบบเฉพาะ(รูปแบบถาม-ตอบ)นับว่าเป็นตำราภาษามลายูเล่มแรกที่เขียนขึ้นในรูปแบบนี้ ต่อมาชัยคุซัยนุ อัล-อาบิดีน บิน มุหัมมัด อัล-พะฎอนีย์ ได้เขียนแบบในรูปแบบนี้อีกเล่มหนึ่งมีชื่อว่า กัซฟ อัล-ลิซามันนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตำราในรูปแบบนี้มีเพียงสองเล่มนี้เท่านั้นตำราเล่มนี้ได้มีการตีพิมพ์มาหลายครั้งแล้วและยังตีพิมพ์อยู่จนถึงปัจจุบัน(H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 86) ตำราเล่มนี้มี 2 เล่มด้วยกันเนื้อหาในตำราเล่มนี้จะเกี่ยวกับการถาม-ตอบเรื่องเกี่ยวกับฟิกฮ์รวมถึงปัญหาที่ว่าด้วยฟิกฮ์ที่ยากๆและซ่อนเร้นซึ่งหาเจอได้ไม่มากนักในตำราเล่มอื่นๆ เนื้อหาในเล่มที่ 1 เริ่มด้วยเรื่องเกี่ยวกับอูซูลุดดีนและต่อด้วยฟิกฮ์อิบาดะฮ์ เช่นเรื่องความสะอาด การละหมาด การจ่ายชะกาต การถือศีลอด การประกอบพิธีหัจญ์ การอะกิละฮ์ และการกุรบานเป็นต้น ส่วนเล่มที่ 2 จะบทที่ว่าด้วยเรื่องมูอามะลาตซึ่งเริ่มด้วยการซื้อขาย เรื่องดอกเบี้ย การจ้างงานการเป็นหุ้นส่วน การยืมสิ่งของ การว่าจ้าง การระกาฟ การแบ่งมรดก การทำพินัยกรรมและต่อด้วยบทมูนากะหาตคือเรื่องการแต่งงาน การจ่ายค่าสินสอด การหย่าร้าง การกลับคืนดี การให้นมทารก และการเลี้ยงดูบุตร หลังจากนั้นต่อด้วยเรื่องที่ว่าด้วยบทญินายะฮ์ เช่นการประหารชีวิต การจ่ายคิยะฮ์สำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎของชะรีอะฮ์ การปราบกบฏ และมูรตัด(ผู้ที่ออกนอกรีตศาสนา) การร่วมประเวณี การใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น การดื่มสิ่งที่มีมึเมา การขโมย การต่อสู้อัน

หนทางของอัลลอฮ์ การจ่ายภาษี การสาบาน การพิพากษา การเป็นพยาน และการปลดปล่อยทาส เป็นต้น ชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ได้เรียบเรียงตำราเล่มนี้ด้วยการอ้างอิงจากตำราที่สำคัญๆและตำราที่เป็นที่รู้จักกันในสำนักชาฟีอี้อ่านเขียนเสร็จเมื่อวันที่พฤหัสบดี เวลาอัสร ปีศ.ศ. 1257 / ปีค.ศ. 1836 ณ นครมักกะฮ์ประเทศชะอุดีอาราเบีย(ชัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:388)

48. บะฮ์ญะฮ์ อัล-มัรฎียะฮ์ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ *بحجة المرضية*

ตำราเล่มนี้เป็นตำราที่พิมพ์ควบคู่กับตำรามุนยะฮ์ อัล-มุค็อลลีฮ์ และได้รับการตีพิมพ์มาหลายครั้งแล้วโดยสำนักพิมพ์มักตะบะฮ์ วา มัฎบะอะฮ์ มุหัมมัด อัล-นะฮ์ดีฮ์ วา เอาลาตุฮ์ และยังคงตีพิมพ์จนถึงปัจจุบัน(H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 86) เนื้อหาจะเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติของมะอุมุม(ผู้ตาม)ในการละหมาดตามอิหม่าม(ผู้นำ)ในการละหมาดอัล-ญะมาอะฮ์ (ละหมาดร่วม)ครอบคลุมทั้งมะอุมุมที่เป็นมุวาฟีก¹¹และมะอุมุมที่มีสบุก¹² ชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เขียนตำราเล่มนี้เสร็จเมื่อเวลาอัสรวันอังคารที่ 14 เดือนเซาวาล ปีศ.ศ. 1259 / ปีค.ศ. 1838(ชัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์,ม.ป.ป.:42)

49. บะฮ์ญะฮ์ อัล-วัรฎียะฮ์ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ *بحجة الوردية*

ตำราเล่มนี้อาจจะเป็นตำราเล่มเดียวกันกับตำราที่มีรหัส 3 คือตำราบะฮ์ญะฮ์ อัล-สะเนียฮ์ *بحجة السنية* หรือคัสซิด อัล-นัยลุ อัล-มะรอม *تسهيل النيل المرام* ส่วนปีที่พิมพ์ไม่ได้มีการระบุอย่างชัดเจนแต่คาดว่าได้รับการตีพิมพ์ราวๆปีศ.ศ. 1259 (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 87)

50. มะตัน อัล-หิกัม ลี อัล-อัลลามะฮ์ อิบน์ รุสฏาน อัล-คิมัสกีฮ์ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ *متن الحكم للعلامة ابن رسلان الدمسقي*

เป็นตำราภาษาอาหรับที่เขียนด้วยลายมือของชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เองเช่นเดียวกับตำราบิดายะฮ์ อัล-ฮิดายะฮ์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 87)

51. อัล-ตันบีส อะลา หิกัม ตาจ อัล-ดีน อิบน์อะฎะอะฮ์ อัลลอฮ์ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ *التنبيه على حكم تاج الدين ابن عطاءالله*

เป็นตำราของชัยคุมุหัมมัด บิน อิบรอฮีม บินอิบาด อัล-ชะฮูรีย์ อัล-ซันดีฮ์ ชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ ได้คัดลอกหลังจากที่ท่านคัดลอกตำราอัล-หิกัม อิบน์ รุสฏาน คัดลอกเสร็จเมื่อกลางวันที่ 30 เดือน ญะมาดี อัล-เอาวัล ปีศ.ศ. 1192 ในการคัดลอกตำราเล่มนี้ชัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ ได้ใช้ความพยายามเป็นอย่างมากและด้วยจิตใจอันมุ่งมั่นท่านได้ใช้ศิลปะในการเขียนครั้งด้วย 4 สีด้วยกัน คือหมึกสีดำสำหรับเขียนเนื้อหาโดยภาพรวมส่วน

¹¹ มุวาฟีก หมายถึง มะอุมุมที่มีเวลาอ่านฟาติหะฮ์ในแต่ละร็อกกะอะฮ์พร้อมกับอิหม่าม

¹² มีสบุก หมายถึง มะอุมุมที่ไม่มีเวลาอ่านฟาติหะฮ์ในแต่ละร็อกกะอะฮ์พร้อมกับอิหม่าม

เนื้อหาที่สำคัญที่ท่านได้ใช้หมีกีสแดงนอกจากนั้นท่านยังได้ใช้หมีกีสเขียวอ่อนและสีเหลืองซึ่งคาดว่าจะเป็น การแสดงรหัสเฉพาะตัวซึ่งวิธีการนี้อาจจะไม่มีลูกหลานท่านอื่น ๆ นำมาใช้เหมือนท่าน นอกจากนั้นท่านยังได้ใช้อักษรตัวหนา และอักษรที่มีรูปร่างต่าง ๆ ได้ระบายด้วยหมีกีสแดงลงไปส่วนหน้าสุดท้ายของตำราเล่มนี้ชัษศุดาวูด บิ น อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ได้เขียนคำกลอนของস্যยิดินา อะลี رحمته และบุตรชายของท่านস্যยิดินาหุซัยน رحمته ท่านได้คัดลอกเมื่อปีส.ศ. 1192 (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 87 -91)

52. พะวาอิด อัล-ฟิกรุ ฟิ อัล-อิหม่าม อัล-มะฮฺดียฺ ชื่อเต็มเป็นภาษาอาหรับ فوائد

الفكر في الإمام المهدي

ตำราเล่มนี้เป็นตำราที่ชัษศุดาวูด บิ น อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ได้แปลจากตำราของชัษศุ อัล-อัลลามะฮฺ มัรฎูอียฺ บินยูซุฟ ผู้ซึ่งอาจเป็นอาจารย์ท่านหนึ่งของท่านเองมีชื่อว่า พะวาอิด อัล-ฟิกรุ ฟิ อัล-อิหม่าม อัล-มะฮฺดียฺ เนื้อหาจะมี 7 บทด้วยกัน บทที่ 1 จะเป็นที่ว่าด้วยข้อเท็จจริงของอิหม่าม อัล- มะฮฺดียฺ บทที่ 2 ชื่อและคุณลักษณะของอิหม่าม อัล- มะฮฺดียฺ บทที่ 3 ลักษณะของอิหม่าม อัล- มะฮฺดียฺ บทที่ 4 การให้สัตยาบันต่อภารกิจของท่านและสถานที่ให้การสัตยาบัน บทที่ 5 พิธีตะฮฺก่อนและหลังการปรากฏตัวของอิหม่าม อัล- มะฮฺดียฺ บทที่ 6 การพบกับท่านนบีอิซา อะลัยฮิสละลาม บทที่ 7 การเสียชีวิตของอิหม่าม อัล- มะฮฺดียฺ และระยะเวลาในการปฏิบัติภารกิจ ตำราเล่มนี้ยังคงเป็นตำราที่เขียนด้วยลายยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 91-92)

53. กิตมะฮฺ อัล-ชะกาต บัฮฺน อัล-อัศนาฟ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ قسمة الزكاة بين

الأصناف

ตำราเล่มนี้เป็นคำพิตวา(การวินิจฉัย)ของชัษศุดาวูด บิ น อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ในเรื่องของการแบ่งชะกาตให้แก่บุคคล 8 จำพวกตามที่อัล-กุรอานได้ระบุไว้ (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia,2003:24)

54. ริสาละฮฺ ฎะฮฺริเกะฮฺ ชะฎอริยะฮฺ วา อัล-สะมานียะฮฺ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ

رسالة طريقة الشطارية و السمانية

เนื้อหาของตำราเล่มนี้เป็นเรื่องของฎะฮฺริเกะฮฺชะฎอริยะฮฺและสะมานียะฮฺที่ครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งสายรายงานของทั้งสองฎะฮฺริเกะฮฺ ตำราเล่มนี้ยังคงเป็นตำราที่เขียนด้วยลายมือยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 92)

55. ฟิตวา การซื้อขายกับกาฟิรฺ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ فتوا برجوال بلي دغن كافر

เนื้อหาในตำราเล่มนี้ยังไม่ได้กล่าวถึงในตำราเล่มอื่นๆของท่านและยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 92)

56. हुकुम ह्यकु และอิสติหาญาอะฮ์ ชื่อเป็นภาษายาวี حكم حيز دان استحاضة
ตำราเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องว่าด้วยเลือดประจำเดือนและเลือดผิดปกติของสตรี ตำราเล่มนี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990 : 93)

57. นุบชะฮ์ ฟี บะยานีย์ ชุรฎุ อัล-ญุมอะฮ์ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ نبذة في بيان شروط الجمعة

เนื้อหาในตำราเล่มนี้ว่าด้วยเงื่อนไขที่ใช้ได้(صح)ของการละหมาดวันศุกร์ คือการกำหนดสามารถปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของกลุ่มเก่า (قوم قديم) ในสำนักซาฟีอีและอื่นๆตำราเล่มนี้ต่างจากตำราริสาละฮ์ อัล-มะสาลิดตอบคำถามเกี่ยวกับหุกมละหมาดชุฮูรหลังจากละหมาดญุมอะฮ์ และตำราตะอ์ลิก อัล-ละฎีฟ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 93)

58. ตะอ์ลิก อัล-ละฎีฟ มิมา ยะตะอัลลัก บิ ยะวาซิด ตะอะฮ์ฮ์ อัล-ญุมอะฮ์ ชื่อเป็นภาษาอาหรับ تعليق اللطيف مما يتعلق بجواز تعذر الجمعة

ต้นฉบับตำราเล่มนี้ได้เก็บรักษาไว้ที่ศูนย์กลางอิสลามมาเลเซีย เนื้อหาเป็นเรื่องว่าด้วยเงื่อนไขการสร้างมัสยิดใหม่เพื่อประกอบกิจการละหมาดวันศุกร์ ในหนึ่งหมู่บ้านมีมัสยิดอยู่แล้วและในตำราเล่มนี้ยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับการละหมาดวันศุกร์ในสองมัสยิดเวลาเดียวกันและสถานที่เดียวกัน (Markaz al-Buhus al-Jamiah al-Aalamiah Malaysia,2003:25)

59. ตารีกะ ฟะฎอนีย์ เบีร์ตำราคัดลอกและขยายความตำราของ ชัยคุฟาเกียฮ์ อลี บิน วันมุหัมหมัด บิน เสาะฟีย์ยูคติน ชัยคุดาเวด บินอับดุลลอฮ์ อัล-ฟะฎอนีย์ ได้คัดลอกในปีส.ศ. 1228 (H.W.M. Shaghir Abdullah, 2006: 12)

60. อิลมุ ตะเซาฟุฟ ชื่อเป็นภาษามลายู علم تصوف ปีที่พิมพ์ 1233 ส.ศ. / 1817 ค.ศ.(H.W.M. Shaghir Abdullah, 2006: 16)

61. ตุฮ์ฟะฮ์ อัล-อิควาน ฟิ นิสฟ อัล-ชะอูบาน ชื่อเป็นภาษาอาหรับ تحفة الإخوان في نصف الشعبان

เป็นตำราที่เพิ่มค้นพบเมื่อเดือนพฤษภาคม 1991เป็นตำราที่อยู่ในครอบครองของหะยีวันมุหัมหมัด เสาะฟีรุ บินอับดุลลอฮ์ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 2006 : 13)

4.3 บทบาทของชัยคุดาอุด บิน अबดุลลอฮ์อัล-พะฎอนีย์ในการสอน

ในศตวรรษที่ 18 และ 19 มัสยิดอัล-หะรอมในนครมักกะฮ์ ได้กลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาอิสลามแห่งหนึ่งในดินแดนตะวันออกกลาง นักศึกษาที่มาจากหมู่เกาะมลายู-อินโดนีเซียและคาบสมุทรมลายูจะเลือกตำราเรียนที่เป็นภาษามลายูหรือชวา

อุลามาอ์ปัตตานีที่โดดเด่นที่สุดในขณะนั้นก็คือท่านชัยคุดาอุด บิน अबดุลลอฮ์ บิน อิดริส อัล-พะฎอนีย์คำสอนของท่านได้รับการสืบทอดหรือทำต่อเนื่องไปตลอดจนการขยายให้กว้างยิ่งขึ้น โดยชัยคุอะฮ์มัด บิน มุหัมหมัดซัยน บินมุสฏอฟา อัล-พะฎอนีย์ (พริยศ ราฮิมมุลลา, 2545:13)

ชัยคุดาอุด บิน अबดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์นับว่าเป็นบุคคลหนึ่งในบรรดาอุลามาอ์ในอดีตที่มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา และ โดดเด่นมากจนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะ โรงเรียนและมหาวิทยาลัยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ท่านได้แสดงบทบาทการสอนตลอดระยะเวลาที่ท่านได้พำนักอยู่ ณ ดินแดน อัล-หะรอมัยนุ ท่านได้ทำการสอนและเผยแพร่ความรู้ของท่านในมัสยิดอัล-หะรอมแก่ผู้เรียนทุกคนหลายระดับชั้นไม่ว่านักศึกษาใดก็ตามในสมัยนั้นที่ได้เดินทางเพื่อศึกษาต่อ ณ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบียมักจะเรียนกับท่านในมัสยิดอัล-หะรอม ตลอดจนบรรดาหุญาจัตที่เดินทางมาเพื่อประกอบพิธีฮัจญ์ จนกระทั่งท่านสามารถเป็นผู้บุกเบิกในการสร้างอุลามาอ์คนสำคัญๆหลังจากท่านหลายท่านด้วยกัน เช่น ชัยคุวันมูซา อัล-พะฎอนีย์ ชัยคุ अबดุลเศาะหฺมัด บุลัยยอนดง รัฐ กัลันตัน ประเทศมาเลเซีย และชัยคุมุหัมหมัด บิน อิสมาอิล ดาอุด อัล-พะฎอนีย์ เป็นต้น (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990:42)

ชัยคุดาอุด บิน अबดุลลอฮ์ บิน อิดริส อัล-พะฎอนีย์ในฐานะอุลามาอ์ผู้ยิ่งใหญ่และมีผลงานดีเด่นเป็นที่ประทับใจและดึงดูดใจของบรรดาลูกศิษย์และสาวกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดานักศึกษาที่มาจากภูมิภาคปัตตานีที่เดินทางไปศึกษาต่อที่นครมักกะฮ์ประเทศซาอุดีอาระเบียที่จริงแล้วบรรดาลูกศิษย์และสาวกของท่านมิใช่มาจากภูมิภาคปัตตานีอย่างเดียว เขาเหล่านั้นยังมาจากมาเลเซีย อินโดนีเซียและหมู่เกาะมลายูอินโดนีเซียอีกด้วยการสอนของชัยคุดาอุด บิน अबดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ ได้รับการสืบทอดด้วยอุลามาอ์ปัตตานีท่านอื่นๆอีกด้วย (พริยศ ราฮิมมุลลา, 2545:39)

ลำดับต่อไปนี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงบรรดาลูกศิษย์ที่มีชื่อเสียงของชัยคุดาอุด บิน अबดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์พอสังเขปซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของท่านในการบุกเบิกสร้างอุลามาอ์คนสำคัญๆหลังจากท่านอีกหลายท่านด้วยกัน

หะยีวันมุหัมหมัดเศาะฆิร ได้บันทึกรายชื่อบรรดาลูกศิษย์ของชัยคุดาอุด บิน अबดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ที่มีชื่อเสียงในหนังสือ Syeikh Daud bin Abdullah al-Fatani Ulama dan

Pengarang terulung Asia Tenggara และในหนังสือเล่มอื่นๆ ดังต่อไปนี้ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1990: 42-50, 2001: 4-6)

1. ชัยคุอับลกุลฮาลิม รัฐกลันตัน¹³
2. หะยีญะมาล อัล-ดีน บิน ลีอับยัมฮัมหมัด รัฐกลันตัน
3. ชัยคุอาลี บิน อิสฮาก อัล-พะฎอนีย์¹⁴
4. ชัยคุวันหะสัน บิน อิสฮาก เบอสุต อัล-พะฎอนีย์¹⁵
5. ชัยคุมุฮัมหมัดชัยนุ บิน มุสตอฟา อัล-พะฎอนีย์¹⁶
6. ชัยคุวันมุสา อัล-พะฎอนีย์
7. หะยีมุฮัมหมัด สอลิหุ เคาะฎิบ อัล-พะฎอนีย์
8. ชัยคุอับลกุลเศาะหมัด ปุล์ยจนดง รัฐกลันตัน¹⁷
9. ชัยคุอับลกุลมาลิก บิน อีสา รัฐกลันตัน¹⁸
10. เชกชัยนุ อัล-ดีน อาจะห์¹⁹
11. ชัยคุอะหุหมัด เคาะฎิบ บิน อับล อัล-ฆอฟฟาร รัฐสัมบัต²⁰
12. ชัยคุอับลกุลกอศิรุ บิน อับลเราะหุ อัล-พะฎอนีย์²¹
13. ชัยคุมุหัมหมัด บิน อิสมาอีล ดาวูคีย์ อัล-พะฎอนีย์²²
14. ชัยคุมุหัมหมัด ชัยนุ อัล-ดีน บิน มุหัมหมัด อัล-บาดาวี สุมบาวี
15. ราญูหะยี อะหุหมัด บิน ราญูหะยีรีเยา
16. ราญูอาลี หะยีรีเยา
17. ราญูหะยีอับลกุลลอฮุ อัล-มรัสม มูรชิด รีเยา²³

¹³ ท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาของสุลต่านมุหัมหมัด(I) ระหว่างปีค.ศ.1800-1837

¹⁴ ท่านเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในวิชาเราะฮิเเกาะฮะมาเนียฮุ (Tarikat Samaniyah) เป็นอุลามาอูญูที่นครมังกะฮุ ประเทศชะฮูดีอาราเบีย

¹⁵ ท่านได้เขียนตำรา 2 เล่มด้วยกันคือ ฮิดายะฮุ อัล-มุกตาดูเรจินเสร์ริงเมื่อปีค.ศ. 1249 /ปีค.ศ. 1833 และตำราอัยยูฮุ อัล-วะลัด เขียนเสร์ริงเมื่อปีค.ศ. 1266/ปีค.ศ. 1860 เสียชีวิตเมื่อปีค.ศ. 1860

¹⁶ ท่านเป็นอุลามาอูญูที่ฟังกอญูที่นครมังกะฮุ ประเทศชะฮูดีอาราเบียเกิดเมื่อปีค.ศ. 1233 / ปีค.ศ.1818ที่บ่อนังคาของจังหวัดปัตตานีและเสียชีวิตที่มังกะฮุประเทศซาอุดีอาราเบียที่ 18 เดือนซุลฮิจญะฮุ ฮ.ศ.1325ปี / ปีค.ศ. 1908

¹⁷ ท่านเกิดที่ปุล์ยจนดงมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับชัยคุดาวูค บินอับลกุลลอฮุ อัล-พะฎอนีย์เป็นคนแรกที่เปิดปอเนาะ ณ ปุล์ยจนดง รัฐกลันตัน

¹⁸ ท่านได้เปิดการสอนและเผยแพร่ศาสนาอิสลามที่ตังกรังกาหลังกลับจากมังกะฮุ

¹⁹ ท่านมีลูกศิษย์เป็นอุลามาอูญูที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งมีชื่อว่าชัยคุนาวาวิ อัล-บันตันนีย์

²⁰ ท่านเกิดเมื่อเดือนเศาะฟิรปีค.ศ 1217 และเสียชีวิตในปีค.ศ.1289 /ปีค.ศ. 1875

²¹ เป็นอุลามาอูญูที่ตังกรังกาประเทศมาเลเซียเป็นอาจารย์ของบรรดาอาจารย์วิชาตะเซวาฟทุกเราะฮิเเกาะฮะที่มีมังกะฮุประเทศซาอุดี อาราเบีย

²² ท่านเกิดขณะลี้ภัย ณ ปุเลาญองตังกรังกา ระหว่างปีค.ศ. 1830-1831

²³ ทั้งสามท่านนี้ (หมายเลข15,16,17) เป็นกษัตริย์แห่งรีเยาที่มีบทบาทมากทั้งในด้านการปกครองและการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม

18. ชัยคุอิสมาอีล บิน อับดุลลอฮ์ มินังกาเบา²⁴
19. ชัยคุมุหัมหมัดศอลิหฺ บิน มูรีด อรั-ราวา
20. มุหัมหมัดศอลิหฺ บิน สุนัน เมาลานากอฎี ตังกู ติมบูตัย²⁵
21. สุลต่านมุหัมหมัด เศาะฟียุคดิน รัฐสัมบัส (ประเทศอินโดนีเซีย)
22. ลีอับยัดดิน บิน ลองนิก อัล-พะฎอนีย์
23. ชัยควันอับดุลลอฮ์ บิน มุหัมหมัด อามีนปูเลาคุยง รัฐกลันตัน
24. หะยีอับดุลลาฎีฟ บิน มุหัมหมัด ศอลิหฺ²⁶
25. อับดุลกอศิร บิน อับดุรรอหีม อัล-พะฎอนีย์²⁷
26. หะยีอับบาส บินอิสฮาก อัล-พะฎอนีย์²⁸
27. หะยีอิบรอฮีม บิน มุหัมหมัด อูสนิน อัล-พะฎอนีย์²⁹
28. ชัยคุมุหัมหมัด ม้อคุม บิน ญะมาล อัล-ญาวีย์ อัล-พะฎอนีย์³⁰

จากการที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นแสดงให้เห็นชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ เป็นอุลามาอูปัตตานีท่านหนึ่งในอดีตที่มีบทบาทมากท่านสามารถเขียนตำราวิชาการอย่างมากมาย ซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าสืบทอดให้แก่ลูกหลาน ได้ศึกษาค้นคว้าจนถึงปัจจุบันและยังสามารถสร้างอุลามาอูคนสำคัญหลังจากท่านอีกเพื่อสืบทอดภารกิจของท่านจนกระทั่งท่านเป็นที่ยอมรับในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงและในตะวันออกกลางอีกด้วย

นอกจากนั้นชัยคุดาอุด บินอับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ยังได้ถูกแต่งตั้งจากรัฐบาลอูษมานียะฮ์ประจำนครมักกะฮ์ให้ดำรงตำแหน่งเป็น “ชัยคุหัจญ์” คนแรกของโลกมลายู (พีรศราฮิมมูลา, 2545:18) เพื่อความสะดวกของบรรดาหัจญ์³¹ที่มาประกอบพิธีหัจญ์ในปีศ.ค.1240/ปีค.ศ.1824 ท่านได้ซื้อบ้านหลังหนึ่งที่มะดีนะห์เพื่อต้อนรับหัจญ์จาดังกล่าว บทบาทของท่านในการเป็นผู้นำหัจญ์ได้รับความช่วยเหลือจากชัยควันมูสา อัล-พะฎอนีย์และเป็นผู้ที่ได้รับการสืบทอดต่อ

²⁴ ตำราของท่านเล่มหนึ่งมีชื่อว่าฟัตหุล-มุบีนเป็นตำราที่แปลมาจากตำราหะดีษ 40 บทของอิหม่ามอัล-นาวาวี

²⁵ ท่านเสียชีวิตที่นือกือริสมีบัสันหลังจากที่กลับจากมักกะฮ์

²⁶ เดิมมาจากหมู่บ้านปะนาเราะฮ์อำเภอยะหริ่งจังหวัดปัตตานีมีผลงานที่ได้รับการค้นพบคือ รัสลาละฮ์ มัจมูฮ์ เขียนแล้วเสร็จที่เมืองปาสิย ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่อังคาร ที่ 30 มุหฺรอม ปีอิหฺเราะฮ์ 1233/ค.ศ. 1817

²⁷ ท่านพำนักอยู่ ณ หมู่บ้านบุกิตบาฮ์ส รัฐตรังกานู มีผลงานที่ชัดเจนเพียงหนึ่งเล่มเท่านั้นคือ อัล-ดรัฮิบ วา อัล-ดรัฮิบ ลี อัล-บัยฮ์ เขียนแล้วเสร็จในวันจันทร์ ที่ 8 เราะบิอฺ อัล-เอาวัล ปีอิหฺเราะฮ์ 1234/ค.ศ. 1818

²⁸ ท่านเป็นน้องชายของอาลีและหะสัน บิน อิสฮาก มีผลงานเขียนหนึ่งเล่มคือ ฎะอู อัล-สิรอจญ์ ฟิ อัล-อิสรออู วา อัล-มิอฺรอจญ์ เขียนแล้วเสร็จในปีอิหฺเราะฮ์ 1259/ค.ศ. 1847

²⁹ ท่านได้เขียนตำราหนึ่งเล่ม ซึ่งมีชื่อว่า ลิลลิลละฮ์ ริดิบ ดาน กัยฟิยะฮ์ เขียนแล้วเสร็จในปีอิหฺเราะฮ์ 1243/ค.ศ. 1827

³⁰ ได้เขียนตำราหลายเล่ม เช่น คัฟลีร์ ญะมาล ซึ่งเป็นผลงานแปลและอรรถาธิบายอัล-กุรอานครบทั้ง 30 ญุซ หนังสือรวบรวมที่ไม่ได้ระบุชื่ออันประกอบด้วย 4 บทความเกี่ยวกับจริยศาสตร์อิสลามเขียนแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 22 เซอวัล ปีอิหฺเราะฮ์ 1255 ที่นครมักกะฮ์

³¹ หมายถึงผู้ที่เดินทางไปยังนครมักกะฮ์เพื่อแสวงบุญประกอบพิธีหัจญ์

หลังจากที่ท่านได้เสียชีวิตหลังจากนั้นก็ได้รับการสานต่อโดยน้องชายของชัยकुตาดูค บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เองคือชัยकुอิริสและสานต่อโดยลูกสาวของท่านคือโต๊ะวันซัยนับจากนั้นก็สานต่อโดยลูกชายของท่านคือชัยคุนิกหมัดก็อจี (อิสมาแอล เจะดาอุด,1988:30-32)

Prince of Songkla University
Pattani Campus